

# HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

# OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.



KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.  
INLICHTINGDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“  
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.



MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7. DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.  
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.



Hofleverancier van  
H.M. de Koningin.

## N.V. NEDERLANDSCHE IJZERHANDEL Afd. ENTHOVEN

IJzerhandel, Gereedschappen, Complete Keuken- en Badkamer-inrichtingen, enz.  
VLAMINGSTRAAT 18 - DEN HAAG - TELEFOON 791



Hofleverancier van  
H.M. de Koningin.

Speciale Export-afdeeling voor Uitrustingen naar Oost- en West-Indie

**INHOUD:** — De Kloet-ramp. — Losse Opmerkingen. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen.

**De Kloet-ramp.**

Verantwoording der ontvangen gelden:

Reeds verantwoord in het Koloniaal Weekblad van 3 Juli j.l., No. 27	f 787.—
J. C. H., Den Haag	10.—
P. M. L. de B. P., Voorburg	25.—
J. P. K., Den Haag	15.—
V. S., id.	50.—
F. S., Haarlem	5.—
A. A. K., Den Haag	2.50
J. H. D., id.	10.—
Th. H., id.	25.—
Th. C. v. d. B., Nijmegen	10.—
F. E. L., id.	10.—
Tj. de H., Den Haag	2.50
L. A. B., id.	10.—
N. N., id.	1.—
Mr. B., id.	25.—
f 988.—	

De op initiatief van de Afdeling Haarlem van de Vereeniging „Oost en West“ gestichte „Plaatselijke Kloetcommissie voor Haarlem“, heeft tot heden aan bijdragen ontvangen f 1877.50.

De Secretaris,  
E. F. GROOSS.

gelaten en..... onder luide hoera's vloog, neen schóót, een zenuwachtig heertje met een bouquet van onbekende bloemen naar boven, overal informeerende naar zijn..... handschoen!

En achter hem aan talrijke lotgenooten. Gevolgd door een vroolijke troep Delianen, puffende en transpireerende en afvliegende op koud bier! Hartelijke ontmoetingen, klevrige omhelzingen, drukke gesprekken, champagne, rondwandelingen, begroetingen van oude kennissen..... „God, kerel, zit jij aan boord?“ „.....En mevrouwje, hoe bevalt U Indië bij eerste kennismaking?“ „..... „Jissus, wat is het hier p a n a s!“..... en dergelijke.

De vreugde was slechts van korten duur; we hadden hier niets anders te doen dan levende lading te ontschepen, „frissche“ werkkrachten voor het nieuwe cultuur-land..... onder wie ook eenige buitengewoon „onfrissche“ typen, wien ik niets kwaads toewensch, maar..... wien ik — te oordeelen naar hun aanleg en levensbeschouwingen — aanraad zich wat te matigen, ten einde niet de kans te loopen binnenkort op te loopen tegen een koelie-patjol.

Gedurende tal van jaren op de buitengewesten het „optreden“ van verschillende Westerlingen tegenover Inlanders gadeslagen hebbend, en thans gedurende een zestal weken de mentaliteit van velen dezer jeugdige „werkkrachten“ bestudeerd, mitsgaders de wijze lessen, hun door oudere collega's, die van verlof terugkeeren, aangehoord..... werd ik nog versterkt in mijne reeds gevestigde meening, dat de talrijke assistentenmoorden en aanslagen — de Hollandsche „grootte“ financiële pers ruimt aan dergelijke gevallen steeds een opvallend ruime plaats in!..... — maar al te dikwijls hun oorzaak vinden in het gedrag der assistenten zelven.

\* \* \*

16 April aankomst te Singapore; praktische passencontrole door een Engelsch officier, welke in een anderhalf uur was afgelopen, waarna een ieder — niemand was uitgesloten — zich aan wal spoedde.

Singapore is in de laatste jaren weinig veranderd: uitbreiding en bijbouwing op groote schaal, zooals in verscheidene Indische plaatsen, is hier niet te bespeuren. De haven was betrekkelijk stil, veel minder verkeer dan vroeger; ook van militairen werd weinig bespeurd; het verkeer uitstekend geregeld, de politie goed voor haar taak berekend.

Talrijke auto's wezen op onbepert gebruik van benzine, in tegenstelling met het kortelings verlaten

moederland, waar alleen enkele bevoorrechten en overigens uitsluitend militairen zich van deze kracht-wagens konden bedienen.

Voor vijf dollar per uur kon men in een prachtwagen voor vijf personen een flinke toer maken, waarvan ik met eenige kennissen profiteerde, door den volgenden morgen een heerlijke rit te maken in de omstreken, naar de waterwerken en tot aan Djohore, de ideaal-stofvrije wegen leidende door hoofdzakelijk rubberplantages, toebehoorende aan rijke Chineezers.

De bevolking is overwegend Chineesch: er werd bijna overal gewerkt met Britsch-Indische koelies; de chauffeur (een Maleier) deelde mij mede, dat er een groote opruiming was gehouden onder de Bengaleezen, die gedurende den oorlog nog al last hadden veroorzaakt; men herinnere zich de onlusten, veroorzaakt door Britsch-Indische troepen, die niet naar het Westersche oorlogsterrein wilden gezonden worden.

Erg spraakzaam was deze Maleier niet. En als hij nog wat beweerde, dan was het een en al tevredenheid en zou men gelooven, dat hij en zijne rasgenooten in een paradijs woonden.

Toch ben ik zoo vrij daaraan te twijfelen; het wilde mij voorkomen, dat de eigenlijke inheemsche bevolking, de Maleiers, er over het algemeen armelijk uitzagen en zeer zeker zijn zij uit het centrum der stad verdrongen naar minder gunstig, soms bepaald „smerige“ buitenwijken of kampongs. En er sprak uit zijn wijze van converseeren een sterk wantrouwen, een soort schuwheid of vrees, die doet veronderstellen, dat hier een buitengewoon „streng“ régime heerscht of geheerscht heeft.

Zeer interessant is en blijft altijd een avondwandeling door de drukke Chinese wijken, waar duizenden baba's, luidruchtig kakelende, allerlei lekkernijen met behulp van hunne stokjes, midden op straat zittend, naar binnen werken.

Een vettige geur van Chinese gerechten, een benauwde walm van duizenden olie-pitten en petroleum-lampen, overal eet- en drinkgelegenheden bij de vleet, goed voorzien van vleesch, spek en gevogelte... hier is zeer zeker nog geen hongersnood.....

Voor talrijke nieuwelingen scheen het rijden in een riksja, getrokken door een Chineesch m e n s c h, een buitengewoon genoeg op te leveren; vooral het met de voeten besturen van dit „paard“ wekte meermalen hilariteit en ik hoorde een nog-niet-droog-achter-de-ooren-zijnd jongeling luidkeels schreeuwen, dat hij

**Losse Opmerkingen.**

VIII.

Van Sabang naar Belawan..... pakken, overpakken en afscheid nemen. Over de honderdzestig passagiers zouden daar ontschepen!

15 April tegen acht uur in den morgen arriveerden wij en bleven wij op eerbiedigen afstand van de kust liggen. Een viertal stoomers, tot berstens toe geladen met Deliaansche witkielen, een paar met vlaggen en groen versierd, stoomden langs zij, de trap werd neer-

\* \* \*

16 April aankomst te Singapore; praktische passencontrole door een Engelsch officier, welke in een anderhalf uur was afgelopen, waarna een ieder — niemand was uitgesloten — zich aan wal spoedde.

Singapore is in de laatste jaren weinig veranderd: uitbreiding en bijbouwing op groote schaal, zooals in verscheidene Indische plaatsen, is hier niet te bespeuren. De haven was betrekkelijk stil, veel minder verkeer dan vroeger; ook van militairen werd weinig bespeurd; het verkeer uitstekend geregeld, de politie goed voor haar taak berekend.

Talrijke auto's wezen op onbepert gebruik van benzine, in tegenstelling met het kortelings verlaten

\* \* \*

16 April aankomst te Singapore; praktische passencontrole door een Engelsch officier, welke in een anderhalf uur was afgelopen, waarna een ieder — niemand was uitgesloten — zich aan wal spoedde.

Singapore is in de laatste jaren weinig veranderd: uitbreiding en bijbouwing op groote schaal, zooals in verscheidene Indische plaatsen, is hier niet te bespeuren. De haven was betrekkelijk stil, veel minder verkeer dan vroeger; ook van militairen werd weinig bespeurd; het verkeer uitstekend geregeld, de politie goed voor haar taak berekend.

Talrijke auto's wezen op onbepert gebruik van benzine, in tegenstelling met het kortelings verlaten

COSTUMES-MANTELS-  
TAILLE-COSTUMES-  
BLOUSES-  
ROKKEN-

DEN-HAAG



SPUISTRAAT 8.

RIJKLEEDING  
KLEEDING NAAR MAAT



## CORN. VAN DER SLUIJS

BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.

ALLEEN NOORDEINDE 162A. TEL. 4782. DEN HAAG.





# De Haagsche Broodfabriek „THEARIO”

Fabriek en Kantoor BILDERDIJKSTRAAT 139

levert alle soorten BROOD, LUXE-BROOD, BESCHUIT, KOEK- en BAKKETBAKKERSARTIKELLEN.

De Haagsche Broodfabriek heeft in ALLE deelen van de stad EIGEN WINKELS

Zij staat sedert 1909 voortdurend onder Controle van het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen.

## Onze Eigen Winkels zijn gevestigd in de:

Bilderdijkstraat 143  
Regentesselaan 55  
Noordeinde 192  
Fred. Hendriklaan 189  
Reinkenstraat 34  
Theresiastraat 50

1e v. d. Boschstr. 53  
Keizerstraat 24  
Weimarstraat 59a  
Beeklaan 329  
Bezuidenhout 134  
Trompstraat 37

Valeriusstraat 72  
Korte Poten 26  
Koningin Emmaplein 6  
Vaillantlaan 394

173

later — wanneer hij „binnen” was — naar Holland persé zoo'n kerel met z'n karretje zou medenemen... oer-leuk-zegh!.....

Ook hier constateerde ik het brute optreden van Europeesche militairen tegenover de bruine bevolking; o.a. was ik ooggetuige in een Klingaleeschen winkel, hoe een paar matrozen stonden „af te dingen” en hunne knuisten daarbij dreigend uit de opgestroopte hemsd mouwen als „argument” lieten meespreken, voor welk argument de betrokken koopman zwichtte.....

\* \* \*

19 April stond een groote menigte afhalers onze boot af te wachten in de tweede (nieuwe) haven van Tandjong Priok.

Passen-controleurs en ontschepings-formulier-invulders waren reeds per loods te voren aan boord gekomen, zoodat de ontscheping hier vrij spoedig kon plaats hebben en de belangstellende familieleden en kennissen na een warm poosje wachten de Coen konden overstroomen en zich moeizaam konden bewegen tusschen de talrijke op de dekken opgestapelde koffers, tassen en andere bagage.

Een vierhonderd auto's wachtte buiten de ruime en praktisch ingerichte loodsen, waar de douane-beambten hun werk vlot en voorkomend verrichtten, zoodat de aankomst in het land van bestemming een prettigen indruk maakte.

Vanaf ons hoog zee-kasteel konden wij overzien, dat hier te Priok grootsche werken zijn uitgevoerd en nog uitgevoerd worden, die de beteekenis van deze haven ongetwijfeld sterk hebben doen toenemen.

\* \* \*

Ik zit thans eenige dagen rustig in de Koningin van het Oosten. Het driehonderdjarig bestaan dezer stad staat eind Mei plechtig en „luidruchtig” gevierd te worden. Een verkapt feest ter herdenking van ons driehonderdjarig hier zijn.....

Wanneer ik terugdenk aan de dagen van begin 1901, toen ik voor het eerst voet aan wal zette op Java, en den toestand van toen vergelijk met dien van heden..... dan is er ontzaglijk veel veranderd; dan duizelt men feitelijk van zoo'n vooruitgang!

Evenmin als wij in Holland op de hoogte waren van Indië, waaraan de slechte communicatie veel schuld had, evenmin bleek men in Indië veel te snappen van hetgeen in de laatste jaren in Holland heeft plaats gegrepen. En wij — passagiers van de „Coen” — waren de eerste dagen ieder in eigen kringen het middelpunt van gesprekken, het mikpunt van allerlei vragen en uitroepen!

Een eerste, alles-overstelpende, indruk moet mij uit de pen; daarna moet ik een poosje wachten om mij weer geheel in te werken!

En die eerste indruk is:  
*De anti-theses is buitengewoon verscherpt! De Nederlandsche kolonie in Indië is bezig zich in reactionairen zin te organiseren! De inlandsche organisaties werken met verdubbelde en heftige kracht en..... er is een buitengewoon onaangename factor in het geding gekomen..... wantrouwen!*

Ik hoop spoedig deze serie „Losse Opmerkingen” te kunnen voortzetten.

In materieelen zin is Indië thans, vergeleken bij Europa, een Paradijs!

Weltevreden, 29 April 1919.

H. J. VERMEER.

## Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

### Onderwijs-problemen.

Onderwijsman trekt in *De Loc.* te velde tegen het leerplan, waaraan de z.g. vacatie-commissie haar medewerking heeft verleend.

't Huidige leerplan, dat voor 't overgrote deel der Holl. scholen beslist te hoog gaat, is „ons opgedrongen voor onze Indische school”.

Opgedrongen noemt O n d e r w i j s m a n het, omdat het buiten het onderwijzers-corps om samengesteld is.

Het leerplan geldt zoowel voor de eerste scholen te Batavia, Semarang en Soerabaja, als voor de caricaturen van eerste scholen op kleinere plaatsen en de Buitenbezittingen.

Verlost van 't Fransch dient het zelfs voor de Holl.-Chin. scholen, „zonder zich eenigszins aan te passen aan 't peil en de behoeften der Indische maatschappij.”

Iedereen beseft dan ook ten volle van welk praktisch belang G. G. D., K. G. V., verhoudings- en verdeelingsdeeling met tiend. breuken, naamvallen, polders, droogmakerijen, hoog- en laagveen, Groot-

Privilegie, Acte van Seclusie, Eeuwig Edict enz. zijn voor Kien, Tjang, Gwan en Bek.

Prof. Jelgersma, Schuyten en Dr. Gunning hebben door hun uitspraken onverbiddelijk het doodvonnis uitgesproken over 't huidige leerplan, daar de leerstof geen aanspraak kan maken op 't praedicaat „voorbereidend”. De allereerste voorwaarde van een goed leerplan is, dat het berust op een volkomen vertrouwen in den onderwijzer, terwijl de eischen erin vervat tot een „minimum” beperkt moeten blijven.

„Geef den onderwijzer zoo'n leerplan in handen en hij zal zijn taak rustig beginnen in een atmosfeer, die vrede ademt, hij zal poëzie in zijn onderwijs aanbrengen, hij zal den zwakke niet ontmoedigen en den sterke niet breidelen, hij zal de zedelijke opvoeding tot haar recht laten komen, kortom, hij zal 't leerplan hem door zijn geweten voorgeschreven, blijmoedig afwerken.” Maar dan moet niet het leerplan alleen vereenvoudigd worden, ook de methodes dienen aan een herziening te worden onderworpen en van het peuterige bevrijd.

Herinnerende aan de pittige aphorismen van Leopold veroordeelt schr. onze rekenmethodes, die te breed van opzet niet regelrecht op het doel afgaan, te veel verklaring eischen en daarom niet geschikt zijn voor scholen, waar de onderwijzers aan twee of drie afdelingen les moeten geven en bovendien in de eerste vier leerjaren den eisch missen, dat ze, volgens de medici, van voorbereidenden aard moeten wezen.

De methode voor Nederlandsch lijdt aan „zwaarlijvigheid”; grammatica en stijl zijn te veel uitgesponnen.

De aardrijkskundeboekjes lijden aan „wetenschappelijke beunhazerij”.

En ofschoon de meeste opvoedkundigen van oordeel zijn, dat 't niet mogelijk is het kind voor zijn 12de jaar eenig historisch inzicht te verschaffen, durft de Vakantie-Commissie voor 't Indische kind te eischen:

„Aaneengeschakelde behandeling van de geschiedenis van Indië en Nederland van 't begin der 19e eeuw tot heden.

Bestuursorganisatie van Indië en Nederland in groote trekken.

De belangrijkste personen en feiten uit de geschiedenis van Indië en Nederland, van af het einde der 16e eeuw tot heden, zoo mogelijk in onderling verband.”

O n d e r w i j s m a n haalt vervolgens uitspraken aan van Dr. Gunning, die als grondregels voor de schoolinrichting zou willen geven:

1. Wees zoo kort en bondig mogelijk in uw onderwijs.
2. Verklaar nooit iets, wat de kinderen vanzelf reeds toonen te begrijpen.

Heden overleed tot mijne diepe droefheid mijn geliefde Echtgenoot

**Ihr. Olphert Jan Benjamin van Beresteyn,**

Directeur-Hoofdredacteur van „La Gazette de Hollande”, in den ouderdom van 47 jaren.

G. VAN BERESTEYN—TROMP.

DEN HAAG. 8 Juli 1919.

## BUNSCHOTEN & DE GOOIJER

HOFLEVERANCIERS 125

Oudegracht 118 w.z. · UTRECHT · Tel. Interc. 174

ORIGINEELE  
ENGELSCH  
STOFFEN

KLEEDERMAKERIJ.

Indische  
Uitrustingen.

Bereizen geheel Nederland.

## GINNEKEN.

Inrichting voor Physische Therapie

„WERSHOFEN”.

Geneesheer: Dr. J. C. MOM, Arts.

Hydrotherapie (*Kneippkuur*), Electrotherapie, Massage, Vibro-massage, enz.

Behandeling van Inwendige Ziekten en Zenuwziekten.

SPREKUREN: te Ginneken alle werkdagen behalve Dinsdag en Vrijdag.

Inrichting te Rotterdam, Tuinderstraat 87-89. Sprechuur: Dinsdag 12—2 uur n.m.

54

## N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging

Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG  
Kneuterdijk 5-7  
Tel. H. 1600-924-925

AMSTERDAM  
Kalverstraat 35  
Tel. C. 2153

GRONINGEN  
Spilsluizen 13  
Tel. 9372.

## Middelbare School v. Handel en Administratie. SWEELINCKSTRAAT 17-19 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSMA

## H. S. VAN HASSELT

139

Kleermakerij

Noordeinde 94 - 's GRAVENHAGE - Telefoon H. 3158

## PERRY & CO.

Kalverstraat 93-95-97-99 - AMSTERDAM

ARNHEM - UTRECHT - 's-GRAVENHAGE

## HUTKOFFERS

## KON. ERK. PITMANSCHOOL

Staatsblad 37.

DEN HAAG, Regentessepl. 26 - Mauritsweg 30, ROTTERDAM

Stenografie, Machineschrijven, Talen, Correspondentie, Boekhouden, Staatsinrichting.

KANTOOR- en HANDELSOPLEIDING.

Directeur-Gen. T. v. d. VEEN.

## MAISON VAN HAL

Hofleveranciers van H.M. de Koningin 105

Reigerstr. 14 BREDA Telefoon 442

Heeren-en Dameskleeding  
uitsluitend 1ste klas maatwerk

Engelsche Stoffen

Fransche Lakens

Lid N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.



# 's-Gravenhaagsche Muziekschool

## „DE TOONKUNST“

Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477 Spreekuur 10-1 en 2-6

Directie: JAMES ZWART, Artistiek Leider; H. F. PERIZONIUS, Administratie

Instrumentaal, Vocaal en .....  
Theoretisch Onderricht

Prospectus kosteloos.

96

Aanmeldingen dagelijks.

- Laat ze sprongen maken, zoo groot als hun leenen toelaten en desnoods nog wat grooter.
- Wees verdraagzamer voor fouten dan voor aarzeling.
- Laat in alle dingen 't tempo van uw onderwijs zoo snel mogelijk zijn, en als ge op die manier uw tijd niet vol kunt praten, welnu stuur ze dan naar buiten en laat ze spelen, of zorg van uw bestuur en de autoriteiten gedaan te krijgen, dat er eindelijk eens behoorlijk wat tijd gewijd worde aan lichaamsoefening en handenarbeid.

Schr. eindigt met een aanhaling van den Amerikaan Stanley Hall, die vóór den achtjarigen leeftijd geen onderwijs wil, maar dan ook aanpakken, want het is de leeftijd van „uitwendige“ en „mechanische“ oefening, voor allerlei soorten van „skill“.

### Gebrek aan continuïteit.

De heer A. b. r. Exodus, een man, die meermalen blijk geeft een praktischen kijk op velerlei zaken te hebben, heeft het in het *Soer. Hbld.* over gebrek aan continuïteit in de Buitengewesten.

„Er is zelden een opvolger, die zijn voorganger niet afbreekt“, aldus Abr. Exodus. „Die niet vindt, dat zijn voorganger toch eigenlijk net precies niets van de behoeften en nooden van land en volk wist en niet alleen de zaken op haar beloop heeft gelaten, doch bovendien geheel onnoodige of nuttelooze zaken op gansch verkeerde wijze heeft geëntmeerd.“

Slechts enkelen en dat worden dan de mannen van betekenis voor afdeling en gewest, voelen en begrijpen, dat niet alle voorgangers tot het runderenras behoren.

Het telkens wisselen van inzichten, het loogtij vieren van liefhebberijen en het koppig najagen van persoonlijke succesjes acht schr. een ramp voor Indië en vooral voor de buitengewesten, waar onze bestuursvoering nog een primaire is.

Twee jaren blijft een ambtenaar op zijn plaats en dan komt er om de een of andere reden weer een ander.

Als in een kaleidoscoop worden de ambtenaren heen en weer door elkaar gegooid, zoogenaamd ter verruiming van blik.

Het ergste van die talloze verplaatsingen is, dat de opvolger meestal het werk van den voorganger niet opvat op de plaats, waar deze het afgebroken heeft, maar eigen en andere lijnen en lijntjes gaat uitzetten.

„Het is het fatum van Indië, dat ieder systeem, ieder pogen, ieder werk staat en valt met een persoon.“

Ter illustratie geeft schr. het volgende voorbeeld:

Niet zoo heel lang geleden verving een bestuursambtenaar een collega, die vele jaren lang een zelfde gebied bestuurd had; na enkele maanden had hij ruzie met vrijwel al zijn onderhielden. Iedere nieuwe post bracht nieuwe ergernis en het duurde niet lang of de uittocht begon. Bij het bespreken der begrooting werd een nieuwe lijn, die der bezuiniging, uitgezet, de lijn der bekrimpingen op de tractementen der landschapsambtenaren. De voorganger was een royale baas geweest, die begreep, dat ook voor de kleinere ambtenaren in de buitengewesten een smakelijk loon naar werken dient te worden vastgesteld.

Het werd vechten om de begrooting. Het ontwerp kwam terug goedgekeurd, maar veranderd, zonder dat die verandering aangebracht was in overleg met en met instemming van het zelfbestuur.

De veranderingen betroffen echter de inkomsten van eenige landschapsambtenaren, bij besluit van den voorganger aangenomen op bepaalde voorwaarden wat traktement en reiskosten betreft.

Om kort te gaan, beide zeer gewaardeerde ambtenaren namen ontslag, en behoorlijke, goede en vooral „ingeschoten“ vervangers vindt men het eerste jaar niet, met het gevolg, dat het werk vastloopt en de resultaten verbrokkelen.

„En dit zuiver en alleen door een autocratische, en vermoedelijk noch volgens de ongeschreven wet der goede ambtelijke gebruiken, noch juridisch te verdedigen beslissing van iemand, die alweer de continuïteit uit het oog verloor, toen een blijkbaar onverwachte machtszekerheid zijn ambtelijk deel werd.“

Bij gebrek aan publieke belangstelling en bespreking en daardoor aan publieke controle, zijn er andere remmen noodig tegen te autocratische en te persoonlijke bestuursvoering, die de zakelijke en geleidelijke economische ontwikkeling

langs de lijnen der geleidelijkheid noodzakelijk belemmeren moet.

### De chilled-iron wielen bij de S. S.

In dit blad is eenigen tijd geleden de aandacht gevestigd op de slechte hoedanigheid van een hoeveelheid wielen voor spoorwagens, door de S.S. in Indië uit Amerika ontvangen, en hoe het uiteenspringen van dergelijke wielen oorzaak was van een spoorwegongeluk op de Oosterlijnen.

Een onderzoek, dat daarna ingesteld werd, bewees de onbruikbaarheid van de wielen.

De bruikbaarheid van chilled-iron wagonwielen werd toen van technische zijde in twijfel getrokken.

De *Soer. Crt.* deelt dienaangaande een en ander mede.

De Canadeesche en Amerikaanse spoorwegen gebruiken tot groote tevredenheid der betrokken maatschappijen de chilled-iron wielen en dat deze in Indië niet voldoen, is dan ook uitsluitend te wijten aan de slechte kwaliteit. De wielen moeten voldoen aan de z.g. turmel-test. Daarbij legt men een wiel in het zand, doch laat rondom een kanaaltje vrij, waarin gesmolten ijzer gegoten wordt, zoodat de wielen gedurende eenige minuten aan een groote hitte blootgesteld zijn.

Of het met de keuring belaste technische bureau Hunt en Co. in Amerika de wielen niet aan die proef onderworpen heeft, is niet bekend, doch toen in Indië eenige wielen aan de turmel-test werden onderworpen, sprongen acht stuks totaal uit elkaar, terwijl de rest haarscheurtjes vertoonde. Een nauwkeurig onderzoek wordt nog ingesteld. Is de keuring in Amerika niet verricht, of werd ze slecht verricht? Het materiaal, waarvan de wielen gemaakt zijn, is van uitstekende kwaliteit, zoodat de fout geweten moet worden aan te snelle afkoeling bij de vervaardiging der wielen.

Men gebruikt thans in de werkplaatsen der S.S. de wielen als gietmateriaal, wat tevens voordelig is, daar 1 K.G. der wielen op 12 cts. komt en 1 K.G. gietijzer op 40 cts.

### Kolonisatie.

De geheele vraag van de afschaffing der poenale sanctie — aldus de *Deli Crt.* — komt hierop neer, hoe een ander stelsel te vinden zonder dat de toekomst van de cultures en daarmee die van het gewest in de waagschaal wordt gesteld.

De geheele Oostkust van Panei tot diep in Atjeh bloeit door de cultures en wanneer deze bron ophield te vloeien zou de Oostkust weer vervallen tot moeras en wildernis.

Een ruime overgangperiode zal noodig zijn, om alles geleidelijk te doen verlopen. Werkman en werkgever zullen aan de nieuwe positie moeten wennen, met een civielrechtelijke of publiekrechtelijke regeling met of zonder staangeld, mits er slechts zekerheid zij, dat de tabak geplant, de rubber getapt en het theeblad geplukt wordt.

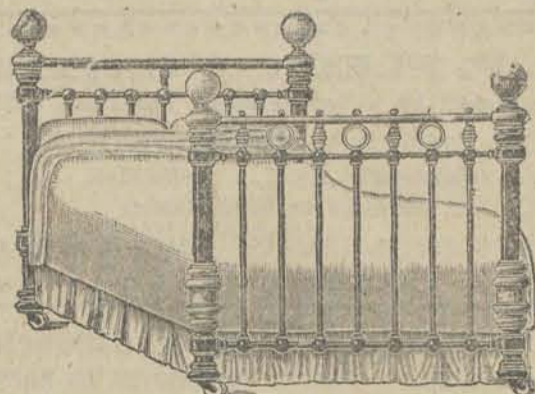
Een belangrijk punt van het arbeidersvraagstuk is de kolonisatie, waarvoor de hr. Kasteleijn een plan voor een miljoen arbeiders uitgewerkt heeft, dat

## Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsesstraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG



### Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

## CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

### Blikgroenten

Vlisch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog-  
Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

**Chirurgische  
Instrumentenfabriek**  
**1/2 H. LOTH & STÖPLER**  
Directeur: H. STÖPLER  
**TRANS 1-UTRECHT**  
**UITRUSTINGEN**  
voor H. H. DOCTOREN  
**Complete Installaties**  
voor Hospitalen  
Fabrikante: Nord Compressor

## N.V. Woning-Bureau RIS

Elandstraat 47 - 's-GRAVENHAGE - Telef. 5456

biedt te koop aan:

HEERENHUIS, Nassau Ouwkerkstraat. Kooppr. 128000.-  
indeeling: begane grond: Suite, Serre, Keuken, Kelder,  
Tuinkamer, Tuin met tuinhuis; 1ste Etage: 2 groote Kamers,  
Serre, 2de Etage: 4 Kamers, Zolder.

**Laat Uwe woning  
Electrisch Verlichten**  
(hetzij voor eigen rekening of voor  
rekening der Centrale)  
bij de  
**N.V. Electro-Technisch Bureau**  
v.h. W. HAAXMAN & Co.,  
gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.  
Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.  
NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.  
ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.  
INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

**THE PH. VAN OMMEREN  
CORPORATION OF NEW-YORK**  
New York, San Francisco (Cal.),  
42 Broadway. 64 Pinestreet.  
belast zich met:  
Expeditie :: Assurantie  
Opslag van goederen, enz. enz.  
Eigen Opslagplaatsen te OAKLAND (San Francisco)  
Nadere inlichtingen worden gaarne  
verstreckt door  
**PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.**



echter de planterswereld met tegenzin ontvangen heeft.

Al zal kolonisatie nooit een volkomen oplossing van het arbeidsvraagstuk brengen, de *Debi Crt.* vraagt of dat dan wel het geval zal zijn met den aanvoer van arbeiders van Java, die slechts voor een bepaalden tijd komen werken.

De planters en de Reg. hebben zich af te vragen, hoe de toestanden op de Buitenbezittingen zullen zijn over 50 of 100 jaar. Zeer waarschijnlijk is het, dat door den aanleg van spoorwegen en groote verkeerswegen Sumatra en Borneo opengelegd zullen zijn voor Europeesche en Inlandsche cultures.

Op grond van die ontwikkeling en de meerdere vraag naar arbeiders zal er geen oplossing gevonden worden, indien daarin niet wordt opgenomen een uitgebreid kolonisatie-plan.

Op elke onderneming zal een vaste kern van arbeiders moeten zijn, aangevuld met trekkers van elders. Elke onderneming heeft nu nog voldoende terrein voor een 1000 tal kolonisten, maar tegen dien tijd zullen de toestanden en omstandigheden geheel gewijzigd zijn.

Het tegenwoordig stelsel van komen en gaan kan niet tot in lengte van dagen worden voortgezet. Een uitgebreid cultuurgebied als de Oostkust moet een gezeten bevolking hebben, waaruit de kern der arbeiders getrokken worden.

Het ligt voor de hand daartoe te gebruiken de overbevolking van Java, die in kampongs naar Javaansch model een plaats zullen moeten vinden op de ondernemingen.

**Suriname.**

Aan het adres van antwoord der Koloniale Staten op de openingsrede van den Gouverneur ontleenen wij het volgende:

.....Met Uwe Excellentie zijn de Koloniale Staten van oordeel, dat Suriname, om tot welstand te komen, naast de materiele middelen, behoeft den moreelen steun van goede samenwerking, vertrouwen en waardeering. Volgaarne onderschrijven zij daarom de woorden van Uwe Excellentie, dat wie de wig der rassenverdeeldheid in de eenheid drijft, inbraak pleegt in het broederhuis. Zij betreuren het daarom in hooge mate, dat er van het bestaan eener rassenkwestie in Suriname zelfs gesproken mag worden. Met instemming hebben de Staten ook vernomen, dat Uwe Excellentie tegen al wat rassenstrijd kan in het leven roepen of verscherpen in verzet komt, en zij houden zich overtuigd, dat dit zal geschieden overal en altijd. Met bevreemding hebben zij echter ontwaard, dat Uwe Excellentie gemeend heeft de openingsrede te moeten te baat nemen, om op te komen tegen de verdachtmaking van goede bedoelingen van het Bestuur, tegen de grove beleedigingen, welke over de dragers van openbare bedieningen, ook in de Koloniale Staten, zouden zijn uitgesproken. Zij meenen, dat daarvoor geen goede grond bestaat. Goede bedoelingen toch van het Bestuur worden door hen steeds gewaardeerd. Maar erkend zal moeten worden het recht der Koloniale Staten om pal te staan daar waar zij meenen, dat de rechten en belangen van Suriname's bevolking, welke zij vertegenwoordigen, door eenige bestuurshandeling zouden kunnen worden geschaad. De uitoefening van dat recht is hun een dure plicht en van verdachtmaking kan en mag dan ook in deze niet de rede zijn. Zij keuren het niet goed, dat in hunne vergaderzaal een spreker zich weleens een minder passende uitdrukking veroorlooft, hoezeer ook daarvoor misschien verzachtende omstandigheden kunnen worden aangevoerd.

Gelijk overal elders in volksvertegenwoordigingen, waar vrijheid van spreken grondwettelijk is gewaarborgd, zullen ook in de Koloniale Staten van Suriname minder gewenschte uitdrukkingen niet altijd te voorkomen zijn. De Koloniale Staten zijn echter van oordeel, dat het des voorzitters is om daartegen te waken en zoo noodig repressief op te treden. En in dien plicht is naar hunne meening, de voorzitter der Koloniale Staten niet te kort geschoten. Het zal daarom geen verwondering wekken, dat zij de tegen hen gerichte verwijten niet kunnen aanvaarden.....

Aan die onzalige rassenkwestie wijdt „een bezadigd creool” in „De Surinamer” van 22 Mei „Een bezadigd woord”, waarin aan beide partijen menig, welverdiend hard woord gezegd wordt.

Uit onze ervaringen van een kwart eeuw in de Surinaamsche samenleving zouden wij daaraan heel wat kunnen toevoegen. Zonder eenigen twijfel zijn beide partijen schuldig aan het drijven van de wig in de eenheid. Rassenkwesties zijn teedere kwesties en alleen door den invloed van hoogstaande personen aan beide zijden kunnen die hare scherpte verliezen. De Gouverneur, die boven de partijen staat en staan moet, kan daartoe veel bijdragen.

\* \* \*

Men deelt aan „De Surinamer” van 1 Juni mede: Het „Comité Volksbelang” heeft besloten: 1e. om een volkspetitie aan gouverneur en Hooge

Regeering te zenden, inhoudende het verzoek tot kiesrechtuitbreiding;

2e. om Z.Exc. te verzoeken, gezien het ongeluk op de fabriek te Saron, om voortaan van bestuurswege toezicht te willen doen houden bij den bouw van fabrieken;

3e. om de Maisclub langzamerhand in een landbouwschool om te zetten;

4e. om op 1 Juli aanstaande een volksbijeenkomst te houden ter eere van de Emancipatie, welke bijeenkomst tegelijk een verbroedering bedoelen zal tusschen de verschillende rassen in de kolonie en voor welke gelegenheid uitnoodigingen zullen worden uitgezonden, aangezien het comité ten hoogste den politieken toestand der kolonie in de laatste dagen betreurt.

\* \* \*

Het „Suriname-Studie Syndicaat deelt aan „De Suriname” van 29 Mei het volgende mede:

„De hier vertoevende commissie uit het Suriname-Studie Syndicaat heeft de bedoeling vóór haar vertrek eene groote vergadering met de planters uit Suriname te houden ter bespreking van cultuurvraagstukken.

Deze is vastgesteld op 4, 5 en 6 Juli a.s. en zal den eersten avond worden ingeleid door een lezing van den heer Kasteleyn over den toestand der cultuur in Deli.

De tweede dag zal geheel gewijd zijn aan het Immigratievraagstuk, terwijl op den derden inleidingen worden gehouden door den heer Kluyvers over cultuurvraagstukken, door den heer Snellen over het werk der vereenigingen op landbouwgebied.”

\* \* \*

Blijkens een advertentie in „De Surinamer” van 1 Juni zou op verzoek van den heer J. S. C. Kasteleyn op 5 Juni een openbare vergadering gehouden worden van de groep Suriname van het Algemeen Nederlandsch Verbond. De heer Kasteleyn wenscht de groep weer in het leven te roepen en zou een inleiding houden. De beteekenis en het doel van het A. N. V. zou worden toegelicht door den heer F. Oudschans Dentz.

\* \* \*

Van de hand van Dr. J. Sack is verschenen Bulletin E van den Keuringsdienst van eet- en drinkwaren in Suriname. In dit bulletin zijn vastgelegd de onderzoekingen van het vetgehalte van zaden en tevens de belangrijkste constanten van het vet dier zaden. Voor het onderzoek werden voornamelijk die zaden genomen, die nog nooit of slechts een enkele maal onderzocht zijn op vet. Dr. Sack heeft hiermede een nuttig werk verricht en dat op een geschikt oogenblik. De heele wereld zoekt naar vet.

\* \* \*

Volgens een van den Gouverneur van Suriname ontvangen telegram, is het s.s. „Karimoen”, van de Stoomvaart-Mij Nederland, 22 Juni in de kolonie aangekomen met een transport Javaansche landarbeiders, die in uitstekende conditie verkeerden en onder wie zich gedurende de reis geen sterfgeval had voorgedaan. De „Karimoen” was van Batavia vertrokken met 300 Javaansche arbeiders aan boord.

\* \* \*

**Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.**

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vli. Chef Firma J. F. CUYPERS,

Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403 's-GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

J. P. FLECK - Utrecht

Lijnmarkt 19 - Intercomm. Telefoon 1078

COMPLETE WONINGINRICHTINGEN

Behangerij ..... Stoffeederij

... Matrassen en Beddenfabriek ....

**Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij**

VAN DIJK & Co. EINDHOVEN EN BRUSSEL

Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en van H. M. de Koningin van Rumenie; eertijds van H. M. Koningin Sophia.

OPGERICHT 2 AUG. 1853.

Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam.

UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN LUIERMANDEN.

**Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek**

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe Leden aan.

Behalve GOED BROOD wordt U een dividend van 5 % o gewaarborgd.

Inrichting voor Complete Meubilerij  
N.V. „L. P. SMULDERS' MEUBELFABRIEK”  
Tolbrugstraat 11 - BREDA - Tel. Interc. 235.

Behangerij, Stoffeederij  
..... Matrassen .....

**INDISCHE UITRUSTINGEN**  
VOORDEELIGST ADRES:  
**AU BON MARCHE**  
A. DE VRIES & ZONEN  
AMSTERDAM  
ROTTERDAM  
DEN HAAG  
UTRECHT  
BAARN

Adverteeren doet verkoopen.



De „Haagsche Post” van 28 Juni zegt in een artikel over „Het Trans-Atlantisch Verkeer”, dat het op 22 Mei juist honderd jaar geleden was sedert het eerste stoomschip den tocht over den Oceaan volbracht. Dit was het Amerikaansche schip „Savannah”, dat op genoemden datum de haven van Savannah verliet om 25 dagen later te Liverpool aan te komen.

Eerst veertien jaar later — vervolgt het blad — werd andermaal een poging gedaan om den Atlantischen Oceaan stoomende over te steken en wel door de „Royal William”, een Canadeesch schip, dat Quebec op 5 Augustus 1833 verliet en op 16 September te Gravesend aankwam.

Dit laatste is niet juist. Blijkens het artikel „Zeemacht” (van de hand van wijlen den gep. Vice-Admiraal tit. bij de Kon. Ned. Marine A. C. van der Sande Lacoste) in de „Encyclopaedie van Nederl. W.-Indië” liet de Nederlandsche Marine in 1827 het in Engeland aangekochte houten raderstoomboot „Curaçao” een proefreis naar West-Indië en terug maken. Het vertrok 26 April van Hellevoetsluis naar Suriname, waar het, na op Funchal (Madeira) één etmaal vertoefd te hebben, 23 Mei aankwam en 24 Mei voor Paramaribo ankerde. Over de verdere reis zie l. c.

In een noot vinden wij nog aangeteekend, dat Suriname in 1825 reeds bezocht was door het Fransche oorlog-stoomschip „Caroline” van Cayenne.

\* \* \*

In de „N. R. Ct.” van 4 Juli — Ochtendblad A — een correspondentie uit New-York van 19 Juni, waarvan wij ons de vrijheid veroorloven hier het grootste deel over te nemen:

„In verscheidene Amerikaansche dagbladen — ook in een enkel tijdschrift — wordt thans wederom geijverd tot het ondernemen van pogingen om de Nederlandsche regeering te bewegen tot afstand aan Oom Sam van de Nederlandsche eilanden in de Caraïbische Zee.

Sommigen onzer landgenooten hier beschouwen het als een troost, dat het niet Nederland alleen is, dat bedacht wordt op de Yankee-verlanglijst. Reeds sedert de eerste wereldoorlogsjaren gaan er hier te lande telkens kreten op, ten einde de Solons ten Kapitele nu bij uitstek te doen beseffen, dat er geen beter tijdstip kon intreden om Engeland en Frankrijk te overreden tot overdraging hunner West-Indische eilanden aan de Unie. Ja, zelfs worden soortgelijke begeerten van onderscheidene zijden uitgestrekt tot Engelsch en Fransch Guyana. Het trof ons min of meer, dat bedoelde landhonger niet tevens Nederland's Suriname omvatte. Wellicht is het echter ook reeds tot Yankeeopslokkingslust (op dagbladpapier) in laatstbedoelde richting gekomen. Althans waart er tegenwoordig een geest over Yankeeland, die even waarschijnlijk het vruchtbare, Nederlandsch Guyana onder de sterren- en strepenvlag wil brengen als het dorre schiereiland Neder-Californië.

Zowel in bedoelde Engelsche en Fransche als in Nederlandsche koloniën beweren annexionistische Yankees een overwegende neiging te hebben ontwaard onder de landzaten om met de Groote Republiek te worden verenigd.

Het valt moeilijk te ontkennen, dat onder de bevolking der Nederlandsch West-Indische eilanden nu en dan wel eens uitingen van ontevredenheid opgaan over de geringe verbeteringen der oeconomische gesteldheid, waartoe de Nederlandsche regeering overgaat. Al is niet immer, strikt gesproken, ten volle „de taal gansch het volk”, Yankee-propagandisten van bedoeld slag slaan er munt uit, dat met name op St. Eustatius, Saba en St. Martin méér inwoners niet Nederlandsch spreken; maar bovenal Engelsch!.....

.....Aangaande Nederland heet het onzen landgenooten tot een daad van erkentelijkheid (!!) n. b. in den vorm van een grondgebiedsafstand aan de V. St. te moeten stemmen, dat 's lands nationaal vermogen gedurende den wereldkrijg tot een tevoren ongekend hoog bedrag is gestegen, zonder dat Nederland zich aan oorlogskansen heeft behoeven bloot te stellen!.....

.....Is dit land inderdaad een onovertrefbare koloniale mogendheid?.....

.....Waarom wordt er schande gesproken over de ten hemel schreiende jaarlijkse toenemingen der lyneheeringen van negers en kleurlingen? Ingrijpende wetsvoorzieningen tegen dit afschuwelijke, nationale euvel zijn nu weder aanhangig gemaakt (!!)

Buitendien is, in dit land van vrijheid en gelijkheid, het kiesrecht der zwarte landsburgers — dank zij de achterdeurvoorzieningen vanwege de meeste zuidelijke staten — tot een doode letter gemaakt. En het hierover ten Kapitele aangeheven geschreeuw vervliegt geregeld als ijdele, politieke effectbejagerij!

Intusschen moge men zich in Nederland afvragen, welke maatregelen aanbeveling verdienen tot het vestigen van het besef in de V. St., dat wat Nederlandsch is, onder Nederland's vlag verlangt te blijven. Natuurlijk behooren de, meer dan ooit uit vo-

gels van diverse pluimage samengestelde, Staten-Generaal van het nu zoo rijke Nederland ingrijpende wetsvoorzieningen te doen strekken tot heeling der oeconomische kwalen, waardoor men zich in de onderscheidene deelen onzer West gegriefd acht. Vlagvertoon en betere scheepvaartverbindingen behooren zonder uitstel aan de orde te komen.

Laat althans Nederland een voorbeeld bieden van het rekening houden met billijke aanspraken van minderheden! Erkentelijkheid valt ginds ruimschoots te kweken door invoering van verbeteringen.

Men klaagt daar over te losse banden met het moederland. Waarom worden die niet zooveel mogelijk enger aangehaald?.....

## Curaçao.

Uit den terugblik op het afgelopen jaar, die het hoofdbestanddeel van de *openingsrede*, door den Gouverneur in den Kolonialen Raad vormt, vermelden wij het volgende:

De geest der bevolking was uitstekend.

De onderhandelingen met Venezuela van de diplomatieke betrekkingen geven hoop op een spoedigen en gunstigen afloop.

In 1918 werd slechts 15.000 ton steenkolen ingevoerd, tegen 46.000 ton in 1917, en 18.000 ton minder dan in dat jaar uitgevoerd.

Dank zij de hogere waarde van sommige artikelen en den grooteren invoer van ruwe olie, bedroeg de invoer f 79.000 meer dan in het vorige jaar.

Het eindcijfer van den uitvoerhandel toont, niettegenstaande de waarde van de uitgevoerde dividivi, stroehoeden, mest en zout respectievelijk f 24.000, f 8.000, f 47.000 en f 8.000 meer heeft bedragen dan in het voorafgaande jaar, een vermindering aan van f 394.000, die in hoofdzaak is toe te schrijven aan den minderen uitvoer van steenkolen met f 571.000 en van fosphaat, dat niet is uitgevoerd.

Gebrek aan scheepsruimte was oorzaak dat de doorvoer met 7000 ton ten achteren bleef bij 1917. De trek van werkvolk naar het buitenland deed de loonen stijgen.

Was het afgelopen jaar voor de stoomvaart ongunstig, voor de zeilvaart was het goed. De tonnenmaat van de binnengevallen schepen bedroeg 29.000 meer dan het vorige jaar. Met den aanbouw van zeilschepen werd dan ook onafgebroken voortgegaan.

De hoedenindustrie ondervond wederom de gevolgen van den wereldoorlog. De uitvoer bedroeg toch nog f 485.159, d. i. f 36.411 meer dan in 1917.

De zoutoogst bedroeg op Curaçao plm. 9.250.000 K.G., op Bonaire 6.928.000 K.G. en op St. Martin, waar door het intreden van het regenseizoen niet alles gegaard kon worden, plm. 170.000 vaten van 130 K.G. De prijs daalde weer tot f 0.75 per vat.

Op de benedenwindsche eilanden was het jaar ongunstig voor den landbouw. De oogst mislukte er zoo goed als volkomen. Ook de dividivipluk liet zeer veel te wenschen over; de prijzen waren wisselend.

## Toko Samoea Ada

Firma H. C. MORSINK Ezu, 80

Hobbemastraat h. P. C. Hoofstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

### Ontvangen:

#### Kroepoek Oedang

f 1.10 per ons

#### Trassie

f 0.40 per rol

#### Kerrie Bengala

f 0.95 per flacon.

#### Prima Stengember

1/1 pot f 7.75

1/2 „ f 4.25

1/4 „ f 2.15

#### Japansche Soya

per kruikje f 1.65

## American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang. 131

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting  
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming  
Electrische Personenlift  
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737.

Code 5th Edition A. B. C.

Hotel-Café-Restaurant „SUISSE”  
Amsterdam 142  
72 Kamers. Badkamer op iedere Etage.  
Centrum der stad. Dir. H. P. ALBERTS.

## Palace Hotel - Hilversum

Telefoon 21

Familie-Pension 1<sup>ste</sup> Rang

Het geheele jaar geopend

D. VAN DIJK.

## Grand Hotel Pension „DE NIEUWE KROON”

voorheen BLOEMINK

APELDOORN. 66

De meest bekende inrichting ter plaatse

Directeur-Eigenaar H. VAN WIJK,  
voorheen Directeur Hotel van Wijk, Singapore.

## „DE BIJENKORF”

:: Lunch- en Tearoom ::

Koude- en Warme Schotels 133

WAGENSTRAAT 45 DEN HAAG

## Eerstdaags OPENING van de

N.V. INDISCH RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG

Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.

Uitsluitend Indische Tafel.

Directeur: J. VAN GEEMERT. 163

## Parkhotel

van Stoltpark, Scheveningsche Boschjes. 170

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL

Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,  
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

## Hotel VAN DEN ABEELLEN

SCHEVENINGEN

Het geheele jaar geopend.

Centrale Verwarming - Lift en Baden - Matige prijzen

Aanbevelend, P. ENGELS. 176

## HOLLAND HOTEL

tegenover de Wagenbrug

Restaurant à la carte en pension

DEN HAAG 148



De sisalaanplant op Mount Pleasant staat over het algemeen gunstig.

De katoencultuur breidde zich op St. Martin en St. Eustatius uit. De prijzen waren hoog.

\* \* \*

De *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 4 Juli 1919 bevat eenen brief van haren Nieuw-Yorkschen correspondent over „de Ver. Staten en de koloniën... van anderen.” Het blijkt daaruit, dat er nog altijd propagandisten zijn, die stemming maken voor aankoop, althans verkrijging van de Nederlandsche eilanden in de Caraïbische zee. Ietwat verbijsterend zijn de volgende zinsneden uit deze correspondentie:

„Het valt moeilijk te ontkennen, dat onder de bevolking der Nederlandsche West-Indische eilanden nu en dan wel eens uitingen van ontevredenheid opgaan over de geringe verbeteringen der oeconomische gesteldheid, waartoe de Nederlandsche regering overgaat.”

En aan het slot:

„Intusschen moge men zich in Nederland afvragen, welke maatregelen aanbeveling verdienen tot het vestigen van het besef in de V. St., dat wat Nederlandsch is, onder Nederlands vlag verlangt te blijven. Natuurlijk behooren de, meer dan ooit, uit vogels van diverse pluimage samengestelde, Staten-Generaal van het nu zoo rijke Nederland ingrijpende wetsvoorzieningen te doen strekken tot heeling der oeconomische kwalen, waardoor men zich in de onderscheidene deelen onzer West gegriefd acht. Vlagvertoon en betere scheepvaartverbindingen behooren zonder uitstel aan de orde te komen.

Laat althans Nederland een voorbeeld bieden van het reuking houden met billijke aanspraken van minderheden! Erkentelijkheid valt ginds ruimschoots te kweken door uitvoering van verbeteringen.

Men klaagt daar over te losse banden met het moederland. Wáárom worden die niet zooveel mogelijk enger aangehaald.”

Wij hebben een en ander onderstreept, wat ons in de eerste plaats de vraag doet stellen, of de briefschrijver wel bekend is met wat er in de laatste jaren door Nederland gedaan is en wordt voor zijne Beneden- en Bovenwindsche eilanden. Welke stemmen mag de correspondent wel beluisterd hebben?

**WAT DE INLANDER ZEGT.**

De Volksraad. Het artikel van *Sosrokardono* uit de *Oetoesan Hindia* overnemende, schrijft A. H. W. in de *Kaom Moeda*, dat hij van het begin af reeds heeft verklaard, „dat de Volksraad niet is een volksvertegenwoordiging zoals N. I. hebben moet, maar niettemin is een brug, waarover men kan komen tot een parlement. De Volksraad is het geraamte van een parlamentsgebouw. De voormannen der Inlandsche beweging, die in dien raad zitting hebben, kunnen worden beschouwd als helpers voor de spoedige voltooiing van dat gebouw. Daarom zou het jammer zijn, wanneer men het volk verlaat, voor het gereed is gekomen. Dat de grootkapitalist het volk verdrukt, dat de rijke den arme miskent, dat de bij de honig verzamelt, zijn dingen, waarover men zich niet behoeft te verwonderen. Maar het gaat voor een „satya” niet aan, om het strijdperk te verlaten, voor hij geheel verslagen is. Is het behoorlijk, dat de „Wiro's” den strijd opgeven, omdat zij wat stem betreft voor de suikermenschen moeten onderdoen? Het behoort integendeel een reden te zijn, om hunne actie krachtiger te maken. Waar het aantal volksafgevaardigden niet voldoende is, moet er tegen worden opgekomen. Dat aantal moet voldoende zijn, want van deze afgevaardigden hangt ons lot af. Onze actie kan eerst een goed resultaat opleveren, indien wij in den raad zitten, temidden van het volk staan en met het volk samen werken.

Schrijver is van meening, dat men door alleen te midden van het volk te staan, niet veel zou kunnen doen. Z.i. zou het beter zijn, als men kan „slaan”, terwijl men intusschen krachten vergaart, ook al worden die slagen niet zoo erg gevoeld. Hij kan zich niet vereenigen met de verklaring, dat door het zitting nemen der volksleiders in den raad, zij aan de zijde staan van het kapitaal. Waar er sprake is van een nederlaag door hen geleden, is het toch een bewijs, dat zij gestreden hebben. Het is bovendien een groot bewijs, dat zij niet verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor het hongerslijden van het volk. Het gaat daarom niet aan, dat de S. I. het aftreden van hare hoofdleden als leden van den Volksraad eischt. Men moet de krachten van de broeders *Tjokroaminoto* en *Abdoel* niet te gering schatten. Waarlijk die twee voormannen zullen wel in staat zijn, om op beide plaatsen hun werk naar behooren te verrichten. Volgens schrijver's oordeel, is de *Sarekat Islam* niet achteruitgegaan, nadat die beide leiders in den Volksraad zitting genomen hebben. Integendeel is de actie der S. I. sedert krachtiger geworden.

Maar is het wel waar, dat wij ons gewonnen moeten geven? Zoo vraagt schrijver verder. En hij drukt dan af het artikel van den heer H. A. S. in de *Neratja*, onder het hoofd „*Niet wegloopen*”, waarin o.m. wordt betoogd, dat een beslissing van den Volksraad geen eindbeslissing is. A. H. W. besluit daarom zijn artikel met den uitroep: „Wijkt niet.

Gaat voort met meerdere kracht. Het is nog niet te laat. De strijd is nog niet beëindigd.”

Als vervolg op dit artikel reageert A. H. W. op het stuk *Van den Dagschrijver* in de *Praag-ger Bode* en verklaart, dat deze schrijver met het voorstel van *Sosrokardono* accoord gaat, maar dan, opdat de heeren *Tjokroaminoto*, *Abdoel Moeis* en hun partijgenooten niet meer een grooten mond in den Volksraad kunnen opzetten. Het is dus duidelijk, dat een aftreden van genoemde heeren, ons na-deel zal berokkenen en dat ons daardoor het zwijgen zal worden opgelegd.”

**Particuliere Landen.** „*Zwervende Spion*” schrijft uit Buitenzorg aan de *Neratja* een klaaglied over den toestand der opgezetenen van de particuliere landerijen in zijn afdeeling, over hun hopeloozen strijd tegen de landheeren, die door allerlei bepalingen en reglementen beschermd worden. Hij schrijft over *Tjokrosantoso*, leider der opgezetenen der landen, en hoe deze beschuldigd wordt van opruien tegen de landheeren en aanzetten tot ongeregelheden. De landrechter te Buitenzorg zou dien voorman o.a. ten huize van den wedana van *Tjibaroesa* hebben toegevoegd: „Zoolang als gij hier zijt, zijn er ontzettend veel perkaras.”

De redacteur (H. A. S.) draagt „*Zwervende Spion*” op dien *Tjokrosantoso* aan te raden onder de opgezetenen propaganda te maken, om de waarde der particuliere landerijen te doen dalen en de landheeren willig te maken „hun grond aan de Regeering te verkoopen, die dan pas in de gelegenheid zal zijn ze voor de Inlanders in te lossen.”

**Persdijet.** In verband met den eisch van drie maanden gevangenisstraf in revisie gevraagd voor den redacteur *Tirtodanoetjo*, van de *Oetoesan Hindia*, geeft de redactie van de *Neratja* het volgende commentaar.

„Beklaagde erkende te hebben geschreven: „Slaat maar op de politie, die zulke dingen doet, de *perkara* komt achteraan.” Hij verklaarde echter, daarmede geenszins te hebben bedoeld een aanhijsen tot verzet tegen de politie, maar enkel tot verzet tegen de slechtheid van de politie. Ook verklaarde hij dat, waar de politie haar plicht: het waken voor de rust en orde verzaakt, zij ophoudt politie te zijn en haar politieschap overgaat in degenen, die haar bestrijden. En daarom achtte beklaagde de toepassing van art. 49 van het Strafwetboek voor Inlanders in deze onjuist en vroeg hij vrijspraak van het hem ten laste gelegde.

*Djago Terindol* — zegt de redactie — heeft meermalen aangetoond, dat wanneer een beschaafd man door een onbeschaafd persoon (een politiemans kan dit ook zijn) eenmaal geslagen wordt, hij twee of driemaal moet terugslaan. Mr. van *Heldsingen* noemde zulks: „oog om oog, tand om tand”. De politiemans, die zoo zijn plicht verzuimde, hield op landsdienaar te zijn, toen hij verkeerde handelingen deed, welke de rust en orde verstoorden, en moest

**Restaurant VAN DER PIJL**

PLAATS 18 :: LA HAYE

MAISON DE PREMIER ORDRE  
Livraison en ville et en province

**Grand Hotel Restaurant**

„Central”

De meest bekende Inrichting der Residentie.

**HOTEL PAULEZ**

geeft weder dagelijks van 3.30 tot 5.30 uur, zijn bekende intieme

Afternoon-Tea-Concerten

door het ensemble

WILLY HONSBEEK & z

**Hôtel „de Oude Doelen”**

en

**Pavillon „Oude Doelen”**

DEN HAAG - SCHEVENINGEN

Restaurant de tout premier ordre.

The Concert - Diner Concert  
Soupe Concert

American Bar Grand Orchestre

**Restaurant SAUR, den Haag**

Lange Houtstraat, hoek Voorhout.

Dejeuners, Diners, Soupers

Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

**MAISON VAN RIJN**

Prins Hendrikstraat 28 - DEN HAAG - Tel. H. 4060

Uitzenden van Diners  
van af 90 cent.

Meermalen bekroond. C. JENNER

**Melkinrichting**

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

**„PASTEUR”**

Scheveningen, Neptunusstraat 66a - Tel. Schev. 1853

**Stoom-Zuivelfabriek**

*N. van Dooren & Cie*  
Modes en Bontwerken

's-Gravenhage  
Plaats 20

Amsterdam  
Utrecht

**Maison van Wijk**

Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665

UITZENDING VAN DINERS vanaf f 0.90

Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van  
Dejeuners, Diners en Soupers.

135 KOUDE EN WARME SCHOTELS. J. H. M. KOETS

RESTAURANT 1e ETAGE, Ingang No. 17. Tel. Int. 2479  
Plat du jour Dinners A la carte

**RESTAURANT KNAPPSTEIN**

VLAMINGSTRAAT 15-17 - 's-GRAVENHAGE  
PARTERRE: LUNCHROOM. INGANG No. 15. KOUDE EN WARME SPUIZEN

**N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S  
WIJNHANDEL**

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Juffierstraat 21c - Tel. 1155

Filiaal: 'S-GRAVENHAGE  
Noordwal 4, Tel. 2461

Filiaal: ARNHEM  
Eusebiusbl. singel 1a, Tel. 195



de kan de redactie constateeren, dat het aantal abonnees, toen 1 Mei 1918 bedragende 728, thans 1 Mei 1919 1126 en wel betalende abonnees telt en dat het blad niet over een genoegzaam aantal correspondenten en medewerkers behoeft te klagen.

Op deze eersten jaardag van de *Sinar-Hindia*, willen wij — zoo vervolgt de redactie — 't niet vergeten, dat ons blad artikelen heeft opgenomen, die aanleiding hebben gegeven tot persvervolgingen. De namen van Semaoen, Marco, S. Partoatmodjo, Soerat, Z. Mohamad, en Soehardjo worden genoemd, wier zaken nog niet beëindigd zijn, die niet opzettelijk bedreven zijn, om met de Justitie in aanraking te komen, maar die in het algemeen belang in behandeling genomen werden tot heil en zegen van land en volk. Dat wij (de redactie) dezen dag ons tot een feestdag maken en de roode vlag uitsteken is ook omdat deze dag voor alle socialistischen in den aardbodem een zeer gewichtige is. De gebeurtenissen in Europa worden den lezers voorgelaten, en daarbij wordt de voortgang van het socialisme geteekend, ten slotte de verzekering uitgesproken, dat het blad met alle kracht en volharding deze volksbeweging zal steunen en helpen bevorderen.

Schrijver hoopt op gratie.  
**Art. 111 Reg. Regl.** Een Javaan schrijft 't volgende in het *Bataviaasch Nieuwsblad*: Wij wachten nog steeds op de inwerkingtreding van het reeds lang gewijzigde artikel III van het Regeeringsreglement, waarbij het recht van vereeniging en vergadering der ingezetenen van N. I. wordt erkend. In deze tijden er een beweging van het volk is gekomen, een beweging, welke door de reactionairen niet te stuiten is, is het zeer noodzakelijk het bewuste artikel R. R. in werking te laten treden. Het verwondert ons ten eerste, aldus haalt hij de *Octoesan Hindia* aan, dat er nog ambtenaren zijn, die door immoreele middelen de volksbeweging trachten tegen te houden, middelen, welke wel volgens wettelijk voorschrift geoorloofd zijn, maar waarvan ieder denkend mensch de onbillijkheid en ongepastheid in deze tijden inziet. Terwijl toch op andere plaatsen Semaoen voor het publiek mag spreken, wil het Hoofd van Plaatselijk Bestuur te Bandoeng dit niet hebben, en ontzegt het aan Semaoen het woord, door hem te verbieden op het 3e Pandhuiscongres te spreken of te debatteeren, zoo staat het in den vergunningsbrief.

Namens het hoofdbestuur van den P. P. P. B. (bond van Inlandsche beampten bij den Pandhuisdienst) protesteerde de heer Sosrokardono daartegen telegrafisch bij den Resident der Preanger Regentschappen en den Gouverneur Generaal, doch het antwoord van den Resident hierop is, dat het besluit van den assistent-resident niet kan worden ingetrokken.

Men weet, dat de heer Semaoen op het congres komt als afgevaardigde van de V. S. T. P. Ook maakt hij deel uit van de Stakingscommissie P. P. B. Als lid van de commissie voor de arbeidersbeweging van de C. S. I. moet Semaoen ook spreken over de oprichting van de vak-centrale, welke de strijd zal aanbinden tegen het „Zondig-kapitalisme“.

Het spreekt van zelf, dat de C. S. I. door de beslissing van den assistent-resident van Bandoeng zeer getroffen is. Haar voorzitter de heer O. S. Tjokroaminoto zond een telegram aan den Landvoogd, dat vrij vertaald als volgt luidt:

„Bestuur C. S. I. is zeer getroffen door besluit assistent-resident van Bandoeng, hetwelk door resident is bekrachtigd, waarbij Semaoen niet zal mogen spreken of debatteeren op het congres van de Perserikatan Pegawai Pegadaian Boemipoetra (P. P. B.). Dat besluit wordt beschouwd als een maatregel om de beweging te stuiten. Hoopt, dat spoedig het Koninklijk Besluit art. 111 R. R. over recht van vereeniging en vergadering in werking zal treden.“

De lokale S. I. vereenigingen en alle andere politieke vereenigingen worden verzocht deel te nemen aan het protest der C. S. I.

Het blad eindigt dit betoog door te zeggen: Of wil men hebben, dat er geheime vereenigingen worden opgericht?

Het is — zoo vervolgt de Javaan — in den laatsten tijd heel erg geweest. De Inlandsche pers heeft het zwaar te verantwoorden gehad; hiernede stelt de reactie zich niet tevreden en ook andere middelen worden toegepast om de Inlandsche beweging tegen te houden. Bij het hooren van bovenstaand bericht, komen mij de woorden van Tjokroaminoto voor den geest een paar jaren geleden gesproken in een groote S. I. vergadering in den Stadstuin te Soerabaja: „Wanneer het volk zich beweegt, dan bestaat er geen macht ter wereld, welke in staat is tegen die beweging te ageren. Tegen die kracht bestaat geen kracht!“

Welnu, weten dan de reactionairen niet, dat door die middelen de verbittering der bevolking met den dag grooter wordt? Kunnen wij het niet in het openbaar doen, dan doen wij het in het geheim, zooals de redactie van de *Octoesan Hindia* het voorstelt. En de gevolgen van geheime vereenigingen zullen dan ook niet uitblijven.

Een Jaardag. In de *Sinar Hindia* van 1 Mei j.l., waarvan het hoofd met roode letters is afgedrukt, geeft Pak Bedjo een Maleische vertaling van de volgende uitspraken:

*Leven is strijden.*

Strijd tegen vooroordeel, tegen misstanden, tegen wreedheid, tegen uit den tijd geraakte begrippen, strijd vooral tegen elke belemmering, willekeurig aangebracht, waardoor de menschheid wordt verhinderd geleidelijk voort te schrijden op den weg naar een hooger bestaan.

*Strijden is leven.*

Met den stroom mededrijven, is een doode-visschen bestaan.

Dan brengt de redactie in herinnering, dat het een jaar geleden is, dat de *Sinar-Djawa* den naam van *Sinar Hindia* heeft aangenomen, dat het een jaar van strijd is geweest, maar waarop evenwel met voldoening mag worden teruggezien. Want met vreug-

de kan de redactie constateeren, dat het aantal abonnees, toen 1 Mei 1918 bedragende 728, thans 1 Mei 1919 1126 en wel betalende abonnees telt en dat het blad niet over een genoegzaam aantal correspondenten en medewerkers behoeft te klagen.

Op deze eersten jaardag van de *Sinar-Hindia*, willen wij — zoo vervolgt de redactie — 't niet vergeten, dat ons blad artikelen heeft opgenomen, die aanleiding hebben gegeven tot persvervolgingen. De namen van Semaoen, Marco, S. Partoatmodjo, Soerat, Z. Mohamad, en Soehardjo worden genoemd, wier zaken nog niet beëindigd zijn, die niet opzettelijk bedreven zijn, om met de Justitie in aanraking te komen, maar die in het algemeen belang in behandeling genomen werden tot heil en zegen van land en volk. Dat wij (de redactie) dezen dag ons tot een feestdag maken en de roode vlag uitsteken is ook omdat deze dag voor alle socialistischen in den aardbodem een zeer gewichtige is. De gebeurtenissen in Europa worden den lezers voorgelaten, en daarbij wordt de voortgang van het socialisme geteekend, ten slotte de verzekering uitgesproken, dat het blad met alle kracht en volharding deze volksbeweging zal steunen en helpen bevorderen.

**WAT DE CHINEES VERTELT.**

**Kresna Moerti.** In een vorig weekoverzicht is reeds melding gemaakt van *Tan Tik Sioe*, die zich in de eenzaamheid teruggetrokken heeft en afstand gedaan van een goede positie, die hij te Soerabaja bezat. De *Bintang Soerabaja* deelt thans mede, dat hij niet na laat aan vrienden en kennissen in de wereld van begoocheling van tijd tot tijd mededeeling te doen van de conclusies, waartoe zijn meditaties gevoerd hebben. In kleurige envelop, versierd met een rood kruis, waarop de theosophische dubbele driehoek (het schild van David) in blauw, rustende op een donkere cirkel in een geel hart met het opschrift: „Boenga tjempaka“ wordt de correspondentie gevoerd. Het briefpapier is gewikkeld met een Chinese Kalakop in blauw met vuurroode oogen en vlammentong rustende op een rood-geel tafeltje (dampar) met aan den linkerkant twee handen met nog onverklaarde moedra. Het briefje, dat den schrijver thans onder de oogen kreeg, luidt in flinke letters: „Geloofd zij alle streven in de richting van Heiligheid.“

Bewustheid worde u geboden in bestendige vreedom en evenwicht des geestes in welstand en heil. (Driewerf) Amen! Het strekte tot begeleiding van een blauw drukje, waarover diagonaalsgewijze in roode kapitalen te lezen: *Rama-Moerti*, en luidende als volgt: (Rechtschapenheid en Quietisme). *Sjwah!* (letterlijk: de Liefelijke)..... is er een wereld van licht in deze aardsche gesteldheid! Hoe zal het zijn, zoo verzeenlijkt wordt de broederschap, nagestreefd door de reinen van harte (de „witte menschen“), waarvan getuigd wordt door zoovele geloofwaardige, ontwikkelde lieden, die in staat zijn, het heldere schijnsel te zien, dat uitgaat van de komst van *Brahma Dewa betara Moerti Rama Kresna* (de door Brahma geheiligde Menschwording van Hem, die verscheen als Rama en Kresna), die thans vertoef op onze aarde. Al de verscheidenheid van kleur en vorm komt voort uit de eenheid, welke de menschen der wereld behooren te leeren kennen in de hoogste helderheid van het Kenvermogen. Wie is daar de vrager bij de aanbidding, wie het onderwerp bij de

**Bank-Associatie**

Wertheim & Gompertz 1834 en Gredietvereeniging 1853.

**ALLE BANKZAKEN.**

Kapitaal en Reserves f 11.500.000.- Twintig Kantoren

**E. DUNLOP & Co.**

Heerengracht 442 Amsterdam

met Kantoren in Nederl.-Indië te Batavia, Semarang, Soerabaya, Bandoeng, Padang en Medan.

**Export** naar Nederl.-Indië, speciaal van alle soorten dranken, provisiën, sigaren, sigaretten enz., als: gedistilleerd, likeuren, wijnen, cognac, champagne, portwijn, sherry, bieren, mineraalwater, limonades. Vleesch- en vischconserven, kaas, melk. Geconserv. vruchten, jams, suiker- en chocoladewerken, bicuits, zeep, parfumerieën, eau de cologne, patent-medicijnen.



**HAAGSCHE Assurantie..... BRAND enz. van 1805**  
 Compagnie voor

Aanvragen om een Agentschap aan de Directie  
 Hoofdkantoor: Bezuidenhout No. 1, Den Haag

**BRAND - BEDRIJF - INBRAAK**

**Nederl. Handel-Maatschappij.**

Gestort Kapitaal . . . . . f 60,000,000.-  
 Statutaire Reserve . . . . . 11,595,462.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kotaradja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makassar, Singapore, Penang, Rangoon, Honkong en Shanghai.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

**BEROOVING**

Wij verzekeren U tegen alle schade, ten gevolge van het op eenigerlei wijze verloren gaan van Effecten, Bankpapier, Specie en andere Geldswaarden, zich bevindende in handen van Uw personeel.

GUNSTIGE VOORWAARDEN.  
 BILLIJKE PREMIE.

**VEREENIGD ASSURANTIEKANTOOR**

Plein 17a Den Haag  
 Tel. H. 680.

**DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS**

AMSTERDAM, Rokin 95.

Bijkant.: BANDOENG en 's-GRAVENHAGE.



Kapitaalvorming in 12 jaren door 50 stortingen gedurende 10 jaren.

VRAAGT GRATIS BROCHURE.

**HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING**

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER  
 BEVERWIJK, BLOEMENDAAL  
 EDAM, HILLEGOM, HOOFD-  
 DORP, LISSE, PURMEREND  
 IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

KAPITAAL EN RESERVE ca f 5.000.000.—

**NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK**

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Makassar, Medan, Menado, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 35.000.000.- Reserven f 17.400.000.-



**Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij  
W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM.  
Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.**

bespreking? Ach, leg het oor te luisteren! Voor het geheel is het in waarheid Allah! Heiligen aller-eerst! Is geen God dan Hij alleen, de Eene, die object is van Kennis. Maar Eén zijnde, nochtans in drie-voudig liefelijk engelen aspect als Dad, Sifat en Ap' al (Wezen, Eigenschap, Werkdadigheid) te weten: Dad uit de veranderlijkheid, het wegende in uwe lichamelijkheid in deze lichte wereld, dat is Hij, Sifat de eigendommeljkheid, de drie lagen (de drie goena's) in uw rijk van lahir, batin en angen-angen (uiterlijkheid, innerlijkheid en zelfbewustzijn). De Ap'al is er tot prikkeling van uwe begeerte naar de eigenschap des geloofs. Betara Hyang Pramesti Goeroe. (De Pailigé Beschikker en Leeraar) is het Dad aspect, zie wat velerlei gij verkrijgt door op Hem uw bewustzijn te vestigen.  
O, gij menschheid! Kom tot besef van uw waren geest, wijs met den vinger op uw hart en geloof aan de aanwijzingen Gods.  
Amen, o, Heer der werelden."

Rama Moerti.

Het vorenstaande spreekt genoegzaam voor zich zelf. Het is duidelijk, dat de meditatie van dezen wereldverzaker hem geleid hebben tot *Kresna Moerti*, het Hoofd van de Orde van de Ster in het Oosten. Merkwaardig is de Eenheid naast de Drievaldigheid in zijn Credo, dat geheel in overeenstemming is met het syncretisme, dat al duizend jaren de godsdienstige gedachte van Java heeft gekleurd, en dat een zoo uitnemende basis is voor de gedachte van Broederschap, een eigenschap, waar wij op Java wel een groote behoefte aan hebben. Alzoo de berichtgever.

**Van Vreemde Koloniën en Verre Landen**

**De koloniale paragrafen van 't vredesverdrag.**

Nu de tekst van 't vredesverdrag vast ligt, lijkt 't hier wel de plaats om verkort weer te geven wat daarin voorkomt betreffende het afstaan van de Deutsche koloniën en verbreiking van de acte van Algeiras.

Art. 119. Duitschland doet, ten voordeele van de voornaamste verbonden mogendheden, afstand van al zijn rechten en aanspraken op zijn overzeesche bezittingen. Art. 120. Alle roerende of onroerende rechten van D. of een der D. staten gaan over op de regering, die 't gezag in 't gebied zal uitoefenen, overeenkomstig de voorwaarden vastgesteld in art. 257 van 't hoofdstuk financiën. Art. 122. De reg., die 't gezag zal uitoefenen, kan de noodig geoordeelde maatregelen nemen betreffende de repatriëring van de Duitschers die zich in het gebied bevinden, of de voorwaarden vaststellen waarop zij er mogen verblijven, bezittingen hebben, handel drijven of een beroep uitoefenen. Art. 124. D. neemt de vergoeding voor zijn rekening van de schade geleden door Fransche onderhoorigen in Cameroen, door handelingen van D. burger- of militaire autoriteiten in 't tijdperk 1 Jan. 1900 tot 1 Augustus 1914. Art. 125. D. doet afstand van alle rechten ontleend aan de vroegere overeenkomsten van 4 Nov. 1911 en 28 Sept. 1912 aangaande Midden Afrika. Art. 126. D. verbindt zich om de reeds gesloten of nog te sluiten overeenkomsten tusschen de geallieerde mogendheden te erkennen, betreffende den handel in wapens, spiritualiën en de andere onderwerpen aangegeven in de actes van Berlijn van 26 Februari 1885 en van Brussel van 2 Juli 1890.

Over Marokko handelen de artikelen 141 tot en met 146. D. doet afstand van alle rechten, aanspraken en privilegien ten zijne voordeele uitgedrukt in de acte van Algeiras van 7 April 1906 of in de Fr.-D. overeenkomsten van 9 Febr. 1909 en 4 Nov. 1911. Alle verdragen en contracten door D. aangegaan met de cherifeinsche regering zijn opgeheven van af 3 Aug. 1914. D. verbindt zich op geenerlei wijze te bemoeien met de onderhandelingen die betreffende Marokko plaats kunnen vinden tusschen Fr. en de andere mogendheden. De cherifeinsche regering is volkomen vrij in de regeling der zaken van de voormalige D. onderhoorigen. Alle goederen en bezittingen van D., D. staten of D. vorstelijke personen, gaan in vollen eigendom en zonder vergoeding over aan het Makhzen. D. verzekert de overdracht van zijn aandeel in de Banque d'État du Maroc, als deel-ter afrekening van de som die te betalen is voor herstellingen. Worden hierdoor D. onderhoorigen benadeeld, dan is 't aan de D. regering hun dit te vergoeden.

**De Turken naar huis gezonden.**

De Raad van Vieren, de oude zoowel als de nieuwe, staat voor zoo veel kwesties, dat 't eigenlijk nog niet te begrijpen is hoe de heeren een voldoende duidelijkheid krijgen op de ingewikkelde verwickelingen krijgen, om tot een oordeel en een beslissing te kunnen en te durven komen. Nu en dan moeten zij dan ook een vast voorgenomen behandeling uitstellen. Men herinnert zich de vraag van de Oostenrijksche delegatie, of zij nog lang moest wachten, daar zij acht dagen onverrichter zaken in Parijs toefde, ten dure koste van de reeds berooide schatkist. De Turksche afgevaardigden hebben wel hun beroep op den raad van tien kunnen indienen en hebben ook een antwoord, in den vorm van een gevoelige terechtwijzing, mogen ontvangen, maar tot een omljnd resultaat is 't niet mogen komen. Na een vrij

lang en heel duur verblijf in Parijs kregen zij de aanzegging dat de Turksche kwestie voorloopig niet tot afdoening kan komen, de h.h. konden gerust nog eenigen tijd naar huis gaan.

Turkije heeft gehoor gegeven aan de D. invloeden, het heeft nu te deelen in de nederlaag der centralen. Sedert het feitelijk niet meer aan den oorlog deelneemt heeft de regering het bestuur der zaken niet krachtig ter hand kunnen nemen. In 't laatst van 't vorige jaar heerschte in Constantinopel al zoodanige wanorde, dat de geallieerden 't noodig vonden de leiding van eenige diensten over te nemen, met name die van de politie en de gezondheid. De macht van den sultan bleef meer in naam dan in daad bestaan.

De beslissing over 't T. vraagstuk beslist niet alleen over de gebieden, welke eenmaal onder T. vlag hebben gestaan, maar mede over de verbinding van de Middellandsche- en Zwarte zee, en daardoor over een belangrijk deel van den wereldhandel. Door de eeuwen heen is het vraagstuk der Dardanellen en van de Bosphorus evenzeer een staatkundig twistpunt gebleven als dat van den invloed en den handel op de Levant. De betekenis is nog groeiend sedert de landweg van Europa naar Klein-Azië en Mesopotamië over Constantinopel vernieuwde levendigheid vertoont en velerlei belangen, op economisch en handelsgebied, Britsche, Fransche, Italiaansche, Russische, Grieksche, Deutsche en andere aanspraken en rechten, zoo officieele als particuliere dooreen zijn gemengd. Duitschland kan uitgeschakeld worden, voor Rusland kan de wensch tot inmenging misschien terzijde gezet worden, maar dan staan de geallieerden nog met honderd verlangens tegenover elkander. De positie van 1919 is een andere dan die van 1914, maar alleen reeds voor de internationale verhoudingen ten opzichte van Constantinopel als voornaam punt op een grooten waterweg en op een grooten landweg is er nog zooveel te bedisselen gebleven, dat 't naar huiszenden der T. afgevaardigden daardoor al verklaarbaar is.

Volgens hetgeen als waarschijnlijk aangekondigd is, zou de engte tusschen Europa en Azië een internationaal water worden, vrij voor alle oorlogs- en handelschepen. Een intern. commissie, in den trant van die voor de Donau, zou 't beheer en bestuur ervan krijgen. Deze zou de ondernemingen van algemeen nut welke erin zijn tot stand gebracht overnemen. Voor den overlandweg zou een dergelijke oplossing niet zoo eenvoudig te vinden zijn.

Wij leggen hier nadruk op de betekenis van Constantinopel als verkeerspunt, omdat daarin inderdaad een der groote moeilijkheden gelegen is, maar 't is toch slechts één dier moeilijkheden. Constantinopel zelf legt, als 't Stamboel der mohamedanen, ook nog andere voetangels en klemmen op 't pad der raadsheeren te Parijs. En met dit al is 't dan nog slechts weer één der onderdeelen van de groote, uitgebreide, veelzijdige Turksche kwestie.

**De bevordering van de inlandsche officieren in 't Fransche leger.**

't Is zeker te verwonderen dat in Frankrijk nu eerst stemmen opgaan, of dat althans nu nog stemmen moeten opgaan om voor de inlandsche officieren 't recht te bepleiten om tot de hoofdofficiërsrang te kunnen opklimmen. Er is zooveel lof toegezwaaid aan de leiders der algerijnsche, tunische, marokaansche, senegaleesche, malgache tirailleurs, dat het zeker verbazing moet wekken voor de officieren den kapiteinsrang als

**DE BAS & Co., Bankiers**  
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE  
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

**:-: Safe-Inrichting. :-:**

**AMSTERDAMSCHER BANK - Amsterdam**  
Kapitaal . . . . . f 34.410.500.—  
Reservefonds . . . . . 22.940.000.—  
Bijzondere Reserve . . . . . 2.000.000.—  
**ALLE BANKZAKEN**

**Handel- en Cultuur-Maatschappij**  
Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendikkade 79. 90  
Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

Import van alle Nederlandsch-Indische producten. Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's. Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Gewassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz.  
**BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.**

**Rotterdamsche Bankvereniging**

Kapitaal en Reserven f 67.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE

Boompjes	Rokin	Mauritskade
Coolsingel Delfshaven Feljenoord Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.  
Voorschotten in rekening-Courant.  
Deposito's.  
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.  
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

**SAFE-DEPOSIT.**

**Nationale Bankvereniging**

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Geldermalsen	Purmerend
Alphen a/d Rijn	Gouda	Schagen
Amersfoort	Gorinchem	Schoonhoven
Apeldoorn	Groenlo	Sliedrecht
Arnhem	Gröninge	Sneek
Assen	Haarlem	Stadskanaal
Barneveld	Harlingen	Terneuzen
Bodegraven	Heereveen	Tholen
Boreulo	Helder (den)	Tiel
Boskoop	Hengelo (O.)	Uithoorn
Coeyorden	Hoogeveen	Utrecht
Culemborg	Hoogezand	Veenendaal
Delft	Huist	Vlissingen
Den Burg (Texel)	Katwijk	Wildervank
Deyenter	Leeuwarden	Woerden
Doetinchem	Leiden	IJmuiden
Dokkum	Lochem	Zeist
Dordrecht	Meppel	Zierikzee
Drachten	Middelburg	Zutphen
Ede	Nijmegen	Zwijndrecht
Franeke	Oostburg	

**DISCONTEEREN EN INCASSEEREN  
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND**

**A. L. REIMERINGER & ZONEN**  
Anno 1838.

COMMISSIONNAIRS IN EFFECTEN  
----- ASSURANTIËN -----  
---SAFE DEPOSIT (Bewaarkluis)---

LEIDEN, Rapenburg 106-108.

**Coöperatieve**  
**Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,**  
Hoofdk. : N.-Z. Voorburgwal 65 (Geb. Unicum), A'dam.  
CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.  
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars. 93

**TAAMS & KEYSER**  
Bankastraat 10 's-Gravenhage  
**IN EFFECTEN.** 123  
Speciale afdeling Incurante Fondsen.  
Cultures - Industrie - Handel.  
Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.  
COUPONS. REK.-COURANT.

**CENTRALE BANKVEREENIGING**  
Molenstraat 21a - 'S-GRAVENHAGE - Telef. H. 1481  
RENTEVERGOEDING VOOR DEPOSITO'S.  
Met 1 dag opzegging . . . . . 3 %  
Met 3 maanden opzegging . . . . . 3 1/2 %  
Met 1 jaar opzegging . . . . . 4 %  
Zenden op aanvraag een uitvoerig Wekel. Beursoverzicht.  
ADVIES BIJ BELEGGING. 168



**HET ASSURANTIEHUIS**— KEIZERSGRACHT 213 —  
TELEF. N. 9569, 1498 en Centr. 52 en 2154**AMSTERDAM**

Combinatie van Nederlandsche Verzekering Maatschappijen. - Kapitaal f 10.000.000.-

**VERZEKERING tegen TRANSPORT-, BRAND- en INBRAAKSCHADEN**

Directie: F. A. SOREL.

hoogste aangenomen te zien, behalve enkele uitzonderingen van zeer bijzonderen aard. En 't treft ook weer bij de vraag om hierin verbetering te brengen weer vrijwel uitsluitend te hooren spreken van de inlandsche officieren uit Algerië.

Algerië bracht in de 4 laatste oorlogsjaren 177.000 mahomedaansche tirailleurs onder de wapenen, waarvan 80.000 gesneuveld of gestorven zijn. Zij waren aan gevoerd door inl. kapiteins en luitenants, wier moed en militaire waarde algemeen zeer worden geprezen. Zij werden eervol vermeld, verwierven 't legioen van eer en de militaire medaille, maakten buitengewone promotie, maar hooger dan kapitein mochten zij niet klimmen. Den 14 Februari 1918 werd een wetsontwerp ingediend, waarvan 't eerste artikel aldus luidde: „De mahomedaansche inlandsche officieren van Noord-Afrika kunnen in aanmerking komen voor alle rangen van 't Fransche leger, volgens de in de volgende artikelen omschreven voorwaarden en onder voorbehoud van aan dezelfde voorwaarden van ancienniteit en bekwaamheid te voldoen als vereischt worden van de Fransche militairen.”

Menige maatregel is intusschen getroffen om eenige erkentelijkheid van 't moederland uit te drukken jegens de van verre gekomen strijders, maar dit wetsontwerp blijft nog op behandeling wachten, en het beperkt zich in zijne strekking toch nog maar tot de tirailleur officieren van Noord-Afrika.

Dezelfde kwestie kent men ook in andere landen. In de Britsche kroonkoloniën heeft de blanke officier promotiekansen, welke met die van den pursang Engelschman gelijkstaan, maar in Britsch-Indië is de achterstelling van den Indiër een der grieven tegen de Britsche politiek. Mannen van hooge afkomst krijgen er rangen, bij sommige korpsen bestaat een encadrement, die aan de bevoorrechte promotiekansen geeft, maar tot voet van gelijkheid voor blank en bruin in 't leger en 't officierskorps is men nog geenszins gekomen.

Gunstiger is 't voor de Nederlandsche koloniën gesteld. Ook daar dragen leden van de vorstenhuizen op Java hooge militaire rangen en kent de encadrement van de legioenen en de barisan inlandsche hoofdofficieren, maar bovendien kunnen inlandsche jonge mannen als gelijkwaardigen in 't officierskorps treden. Naast de inlandsche officieren, welke met beperkte kennis op beperkte voorwaarden officier werden, telt 't Indische leger al een paar te luitenants, die in de gewone ranglijst staan en heeft de Kon. Mil. Academie en de Cadettenschool Javanen als cadet. Zal de hoofdofficiërsrang voor hen bereikbaar zijn? Uitgesloten zijn zij er niet van, in rechten en plichten staan zij gelijk met de Nederlandsche kameraden.

Dit is een voorbeeld ten goede voor andere koloniale mogendheden. 't Is wel iets anders dan de bevordering van kapiteins tot bataljonscommandant bij een afdeling tirailleurs sénégalais, maar dat andere is juist van nog verdere strekking; zien wij de positie van die Javanen in 't korps der Indische officieren goed in, dan kunnen zij zelfs bataljonscommandant worden over een onderdeel dat Europeesche soldaten en dat zeker Europeesche officieren en onderofficieren heeft. Zeker is de positie o.i. de ware.

Wij meenen ons te herinneren, dat kolonel G. Nypels reeds een kleine twintig jaren geleden in 't Indisch Militair Tijdschrift de stelling verdedigde, dat alleen door gelijke eischen, gelijke plichten en gelijke rechten een deugdelijk inlandsch element in 't officierskorps van 't N. I. leger zou zijn te brengen. De onderinding, opgedaan bij de mislukte proef om 't met minder goed onderlegden en met beperkte promotiekansen te stellen, heeft zijne zienswijze bevestigd.

In Britsch Indië neigt men nu ook tot de erkenning van deze stelling; in Frankrijk is men er nog ver van af, zelfs de verbroedering op 't slagveld kon niet tot een verbroedering van blank en zwart in 't officierskorps worden doorgevoerd.

**OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.****De Reflector.**

No. 20 van dit weekblad geeft bij een tweetal kiekjes, een korte beschrijving van de opening van het „Julianabad" nabij Padang, een stichting van het hoofd van plaatselijk bestuur aldaar, den heer P. C. Arends. — Verder in dit Nr. o.m. een tweetal afzichtelijke foto's van een lijder (op het eiland Soembawa) aan knobbel-tjes-lepra, met bijschrift van Dr. C.

No. 21 bevat een serie kiekjes van Oud-Batavia, naar aanleiding van het 300-jarig bestaan.

En extra-Nr. (van 27 Mei) geeft een reeks foto's van de Kloetuitbarsting, evenals No. 22, in welk laatste Nr. nog een opstel van „Glanor": De slaven in Nederlandsch-Oost-Indië. Oude toestanden uit den ouden tijd.

**Weekblad voor Indië.**

No. 25 geeft een korte beschrijving van de Kloet-ramp met eenige foto's, welke een klein denkbeeld geven van de aangerichte verwoestingen. — Verder vindt men in dit Nr. o.m.: Hollanders over Indië, door Van den Eeckhout, zoomede het vervolg van „Tropenhygiëne (naar Dr. H. Breitenstein, in Wetenschappelijke Bladen).

**Beri-beri en haar bestrijding.**

Als uitgave der Leidsche Vereeniging ter bevoordering van de Studie der Tropische Geneeskunde (afd. Hygiëne en Bacteriologie) is een geschrift verschenen (bij S. C. van Doesburgh te Leiden), waarvan de lange titel luidt: Beri-beri en hare bestrijding op de ondernemingen der Bataafsche Petroleum-Maatschappij in Ned.-Indië, benevens eenige beschouwingen over binnenlandse kolonisatie, door M. D. Horst, met medewerking van H. Lutgert.

**Oost-Indië's geldmiddelen enz. in 1817—1818.**

De heer P. H. van der Kemp wiens werkkraft in verband met zijn hoogen leeftijd eerbied afdwingt, heeft wederom een lijvig boekwerk, vrucht van archiefstudie, het licht doen zien. Uit den titel van dit, bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verschenen geschrift, blijkt welke onderwerpen schr. ditmaal heeft behandeld, n.l. „Oost-Indië's geldmiddelen, Japansche en Chineesche handel van 1817 op 1818. In- en uitvoerrechten, opium, zout, tolpoorten, kleinzegel, boschwezen, Decima, Canton”.

De rijke inhoud van deze nieuwe studie, deel uitmakend van een reeks publicatiën over het bestuur van Commissarissen-Generaal die, na het herstel van het Ned. gezag in Indië, het bestuur van de Engelschen overnamen, leent zich niet tot het geven van een overzicht in de beperkte, ons toegestane plaatsruimte.

**Orang Peladang.**

In het Juni-Nr. schrijft „Louis" over het leven van een assistent op een rubber-kebun (speciaal in Deli). Schr. geeft tevens enkele wenken omtrent de behandeling van den Hevea-boom.

**Vragen des Tijds.**

Prof. ir. R. W. van der Veen schrijft in de Juli-afl. een opstel „Reconstructie van den mijnbouw en het mijnwezen in Ned.-Indië". Met de tegenwoordige mijnbouwpolitiek is het treurig gesteld meent schr. De onzekerheid waarin de particuliere industrie door de mijnwetgeving verkeert, heeft den ondernemingsgeest geknot en den particulieren mijnbouw in Indië voor langen tijd lamgeslagen. Van vooruitgang der Staats-exploitatie en -exploratie is echter evenmin iets te bespeuren. Een tweede factor welke een belemmerenden invloed op den gang der mijnbouwzaken in Indië uitoefent, is de ondeugdelijke organisatie van het mijnwezen; schr. bepleit de instelling van een afzonderlijk Departement met groote zelfstandigheid.

**Handel en Bedrijf.**

De hr. D. Ingerman zet in het 26 Juni-Nr. zijn artikelenreeks over warenkennis van koloniale waren voort. Schr. onderwerpt thans het artikel kooetsjoek aan eene beschouwing en behandelt achtereenvolgens: a. Geschiedenis. b. Vind- en kweekplaatsen van kooetsjoekplanten (wordt vervolgd).

**Koloniale Studiën.**

Inhoud van 3en jaarg. No. 2, April 1919: Iets over den bouw van onze koloniale verordeningen, door J. H. Nieuwenhuys. — Het boschwezen in Ned.-Indië, door C. van den Bussche. — Centraliseering van opnemings- en kaarteeringswerkzaamheden in Ned.-Indië, door J. van Roon. — Het plantage-vraagstuk in de Bataklanden, door A. von Oefe. — De instelling van Regentschapsraden op Java en Madoera, door R. A. A. Achmad Djajadiningrat. — De Artillerie inrichtingen in Ned.-Indië, door J. Brukker. — Een centraal instituut

**A. C. ZWANG Azn**Veemarktstraat 40  
BREDATelefoon Interc.  
No. 315.

Piano-, Orgel- en Muziekinstrumentenhandel

**MAGAZIJN „KEIZERSHOF"**

FIRMA SCHADE &amp; OLDENKOTT.

SPUISTRAAT DEN HAAG VEENESTRAAT

Nieuw ontvangen een prachtige sorteering  
Printed Shantung,  
alsmede Velveteens, Velours, Velours chiffon, in  
vele kleuren en breedten.**NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.**Wegens likwidatie **ALGHEELE UITVERKOOP**  
van alle **Confectiegoederen** als Mantels, Costumes,  
Japonnen, Blouses.NB. Vooral maken wij U opmerkzaam op de uiterst  
lage prijsnoteringen in onze afdeling Witte Goederen,  
waardoor U eene zeldzame gelegenheid tot aanvulling  
der finnenkast wordt geboden.**GENERAAL EGBERT HANIASCHOOL**

OPGERICHT 1900.

Regentesselaan 325-327 - Telef. H. 5163

'S-GRAVENHAGE.

Volledige opleiding Stenografie „Grootte", Machineschrijven, „speciale methode" Boekh., Handelsrekenen, Handelsrecht, Schrijven, Rekenen enz. enz. Jaarl. ruim 200 geslaagden. Van Febr. 1919 tot April 1919 deden 143 leerl. der school ex. en slaagden met hooge cijfers zoowel voor de Moderne talen als voor de Ned. Stenografie. Inl. en prosp. gratis. Voor Stenografie en Machschr. kunnen dagel. leerlingen geplaatst worden, voor de andere vakken is de inschrijving geopend tot 10 Juli, v. Cursussen voor gev. en beg. die 1 Sept. aanv. Daar zeer weinig plaatsen beschikbaar zijn, is spoedige aanmelding gewenscht. Spreekuren: Maand., Dinsd., Donderd. en Vrijd. 9<sup>1</sup>/<sub>2</sub>—11<sup>1</sup>/<sub>2</sub>, van 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub>—3<sup>1</sup>/<sub>2</sub> en van 6—8<sup>1</sup>/<sub>2</sub>.

**G. J. Hilbrink**

Heeren- en Dames-Kleermaker.

's-Gravenhage

Daendelsstraat 8.

Tel. N. 6882

Lid der N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

**Groote voorraad****Engelsche Stoffen**

62

**Instituut W. G. TAANMAN**

INTERNAAT

EXTERNAAT

de Perponcherstraat 105

de Perponcherstr. 101-103

- Afd. A. Opleiding voor eindexamen H. B. S. 5-j. e. Inst., voor de Marine, Milit. Academie, Cand. O.-I. ambtenaar.  
Afd. B. Opleiding voor Staatsexamen A. en B.  
Afd. C. Opleiding voor Cadettensch., Zeevaartsch., Middelb. Kol. Landbouwsch., Machinistensch., enz.  
Afd. D. Lager Onderwijs voor Leerl. van af 6 jaar.  
Opl. 1ste kl. Gymn. en H. B. S.

169

**Modemagazijnen****van Bommel**

Prins Hendrikstraat 98-106

**Opruiming****Dames-Confectie****GEBRS. VLES - LEIDEN**

Kleermakerij

BREESTRAAT 177

TELEFOON No. 393

Steeds de nieuwste

Engelsche Stoffen

in groote keuze voorradig.

**Uitrustingen voor Indië**



voor de opleiding van landmeters, topografen en topometers, door J. van Boon en J. C. Lamster. — De onwettige titel, door J. C. Vergouwen. — Persoverzicht (Scheepsbouw in Japan. — Klassen- en rassenjustitie. — Jaaroverzicht van de Philippijnen. — De „derde” partij in de suiker-industrie. — De organisatie van het krakkinnigenwezen in Ned.-Indië. — De verdwijning van een deel van het Alfoersche ras.) — Kroniek. — Boekbespreking.

**Het bankwezen in Ned.-Indië.**

In 1916 verscheen een werk van den hr. L. de Bree, redacteur van „De Indische Financier”: Nederlandsch-Indië in de twintigste eeuw, waarin werd uiteengezet welke resultaten de pioniers-werkzaamheden op het gebied van den landbouw, den mijnbouw, de petroleum- en tinwinning gehad hebben voor de ontwikkeling van Ned.-Indië.

Als vervolg hierop is (bij Ruygrok & Co. te Batavia) een nieuwe studie van dezelfde hand verschenen, getiteld „Nederlandsch-Indië in de twintigste eeuw. Het bankwezen.” Het boek opent met een historisch overzicht, waarna de bestaande particuliere bank- en creditinstellingen elk afzonderlijk worden behandeld; terwijl ten slotte schr. een schets geeft van de maatregelen welke het gouvernement in het belang van de inlandse bevolking heeft genomen (pandhuisdienst, volkseredietwezen).

**Indië. Geïllustreerd Weekblad.**

Afl. 14 bevat in hoofdzaak: De Alfoeren van Hamahaira, door N. — Bij de Niassers in het Padangsche, door P. te Wechel. — De „geest” der bevolking, door A. le Clercq (vervolg). — Een Indo, door T. Brondgeest Sr. (vervolg).

**Handelsberichten.**

No. 642 bevat een vervolg van in een vroeger verschenen Nr. vermelde gegevens over jute-achtige vezels in Ned.-Indië. Verder uitvoer-cijfers van coprah; zoomede overzichten van „Suriname en van Curaçao in 1918” (ontleend aan redevoeringen van de Gouverneurs der Koloniën).

**Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.**

De hr. S. Kalff opent de Juni-afl. met een geïllustreerde causerie, getiteld: Mongoolsch Batavia, waardoor men een idee krijgt van de positie welke de Chinezen in den Compagniestijd innamen. Aan den beruchten Chinezen-moord van 1740 ruimt schr. een belangrijke plaats in. — De hr. H. Bovel schrijft een (eveneens geïllustreerd) artikel: „Iets over Chineesche tempels”, (klentengs), waaraan volgens schr. tot nu toe te weinig aandacht is geschonken. — Mr. G. Vissering vraagt aandacht voor den beruchten Kloet-vulkaan, terwijl de afl. besluit met een gedicht van A. H. B. „Morgen te Tjibodas”.

**De Taak.**

In langen tijd zagen we van dit interessante weekblad geen enkel Nr., maar hopen spoedig weder in de gelegenheid te zijn geregeld de aandacht te vestigen op den inhoud. Toevallig kwam ons in handen het Nr. van 17 Mei, waarin een artikel van den hr. H. J. Vermeer over „Inlandsche bedienden op mailbooten”. Zooals men weet heeft schr. met de „Jan Pieterszoon Coen” onlangs de reis naar Indië gemaakt; hij spreekt dus uit eigen ervaring en t moet worden gezegd dat hij toestanden blootlegt, welke droevig zijn en beschaamd tevens. Men zie ook de alleszeggende foto's welke de „Reflector” van 17 en 24 Mei geeft van de armzalige verblijfplaatsen enz. der Javaansche bedienden, op het overigens zoo weelderig ingerichte zeekasteel „Jan Pieterszoon Coen”.

**Bulletin Bond van Geneesheeren.**

In het 188e Bulletin wederom strijd tusschen verschillende geneesheeren (W. van der Broek, R. G. Pijl, L. van Lissa en L. S. A. M. von Römer), in verband met de al- of niet geschiktheid van Tosari als plaats van vestiging voor een sanatorium voor longlijders. De nabije vulkaan Bromo heeft al dat twistgeschrijf op zijn geweten.

**Publicaties Ned.-Ind. Landbouw Syndicaat.**

Afl. IX van 19 April, bevattende de Alg. Verg. van de Rubberplantersvereniging op 26 Febr. 1919, is goeddeels gewijd aan besprekingen over de bruine binnenbastziekte van rubber, terwijl o.a. als bijlage I is opgenomen een art. van A. R. F. van der Mark over centrale hospitalen voor ziekenzorg en gezondheidszorg van Java-ondernemingen.

**Vragen van den Dag.**

De Juli-afl. bevat een overzicht van het art. van den hr. W. R. Menkman: De handelsbetekenis van Suriname, verschenen in de 1e afl. van „De West-Indische Gids”.

**Teysmannia.**

Inhoud van jaarg. 30, afl. 4: Schaduw-, sier- en laanboomen (vervolg), door H. J. Wigman Jr. — Inpercauanha (een heester), door H. J. Wigman Jr. — Vitaminen, door Dr. W. G. Boersma. — Jute, door K. van der Veer. — Boekbespreking. — Sprokkelingen op landbouwgebied. (De toekomst van den handel in kinabast. — Over fosphaatmest, enz.)

**Locale Belangen.**

Mededeelingen Nos. 34 en 35 (Bijlage van afl. 21 en 22, jaarg. 6 van „Locale Belangen”) bevatten het praedicties, uitgebracht voor het 9e Decentralisatie-congres te houden op 8 en 9 Juni te Batavia door ir. H. J. Kiewiet de Jonge en M. Vierhout over „Bestuurshervorming en Locaal Belang.”

**Annalen van het Missiehuis te Tilburg.**

In het Nr. van 1 Juli een art. van den Eerw. Br. W. C. Koers: „Hoe ik de Kei-eilanden terug zag”, benevens een Tanimbareesche legende: Ambot en de twee weezen, verteld door Pr. P. Drabbe.

**Proefstation Midden-Java.**

Van tijd tot tijd geeft het Proefstation Midden-Java vlugschriftjes uit. Het onlangs verschenen Nr. 4 bevat een kort overzicht van de ziekten van Hevea Brasiliensis, samengesteld door Dr. C. J. J. van Hall en A. F. Heymann.

**Boekrij Departement van Koloniën.**

In de jongste lijst aan aanwinsten (No. 9 n.l.) van de Boekrij van het Departement van Koloniën over de maand Juni '19 worden o.a. de volgende, door ons nog niet vermelde geschriften genoemd.

Statistiek van de Scheepvaart in Ned.-Indië over het jaar 1918. Samengesteld bij het Hoofdbureau van Scheepvaart. Weltevreden, 1919.

Departement van Koloniën. Nederlandsch-Indische leening 1919. Gegevens betreffende den financieelen toestand van Ned.-Indië, geput uit officieele bescheiden. 's-Gravenhage, 1919.

Landrente en de belasting op de vischvijvers op Java en Madoera. (Handleiding ten dienste van de Inlandsche bestuursambtenaren op Java en Madoera, No. 9 B. B.). Batavia, 1919.

Bepalingen betreffende het gevangeniswezen. Samengesteld bij het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen. Deel I. Batavia, 1919.

**Mededeelingen.**

**Van het Ministerie van Koloniën:**

**Mutatiebericht.**

VACATURE.	DATUM VAN INANG.	AANTEKENINGEN.
Substituut Officier van Justitie bij den Raad van Justitie te Batavia	2 Mei 1919	De eventueel met ziekteverlof vertrekkende ambtenaar is Mr. J. Liefstuck.
Raadsherr in het Hoog-gerechts-hof van Ned.-Indië.	2 Mei 1919	De eventueel met ziekteverlof vertrekkende Hoofdamtenaar is Mr. R. H. Kleijn.
Vice-President van het Hoog-Gerechts-hof van Nederl.-Indië.	11 Mei 1919	De eventueel met ziekteverlof vertrekkende Hoofdamtenaar is Mr. G. L. Mens Piers Smeding.
Voorzitter van de landraden te Klaten e.a. (Soerakarta).	Op zoodanig tijdstip, dat hij zich kan inschepen op het s.s. „Tambora” dat 30 April 1919 zal vertrekken.	De eventueel met ziekteverlof vertrekkende ambtenaar is Mr. J. R. L. Jansen.

VOORHANDEN EEN GROOTE KEUZE:  
 Romans, Jongens- en Meisjesboeken, Prentenboeken. 176  
 Kantoor-, School-, Schrijf- en Teekenbehoefden.  
 Spoedige levering van alle Studietoeken, Tijdschriften en Modeplaten.  
 Leesbibliotheek in 4 talen. Advertentie-Bureau.  
 BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL  
**E. VAN ANDEL**, Welmarstraat 16a b.d. Suezkade  
 Telefoon 3273 - DEN HAAG

**Magasin de Nouveautés**  
 voorheen GEBR. LEVY 67  
**— APELDOORN —**  
 Dames- en Kinder-Confectie  
 ..... Mode-Artikelen.....

**MEUBELLEN**  
 Artistieke ontwerpen  
**J. P. STRIJBOS**  
 (Leerjaar school voor Kunstnijverheid) 98  
 BEGROOTINGEN ZONDER VERBINDING **N. KUIPER**  
 Ridderstraat 28 - Haarlem - Telefoon 3017

*Wanneer gij*  
 Uw Dames- of Heeren-Kleding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, **ga dan naar een solied adres.**  
**Kleermakerij „UNICUM”**  
 ANNA PAULOWNASTRAAT 30a, TEL. 4947  
 DEN HAAG  
 staat geheel tot Uw dienst en bepaalt den prijs vooruit. 178

**G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON**  
 GROENMARKT 27  
 TELEPHOON No. 2512  
 □ □ DROGERIEN □ □ CHEMICALIËN □ □  
 □ DEP&T DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □  
 □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

**INDIË.**  
 Besch. ontw. Jonge Dame biedt zich aan voor Gezelschap, Verpleging of voor Hulp bij kinderen gedurende de reis naar O.-I. tegen vergoeding der reiskosten. Br. lett. Z. Boekh. EDELMAN & BARENDREGT, Da Costaplein 14, A'dam.

**W. M. WEIJNE**  
 DANS-INSTITUUT.  
 Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348  
 'S-GRAVENHAGE. 58  
 Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

**N. V. MEUBELFABRIEK**  
**V/H LE COINTRE & CO.**  
 Ameublementen  
 Betimmeringen  
 Gordijnen  
 Tapijten  
 Modelhuis: Oude Molstraat 32  
 'S-GRAVENHAGE 164

*Een voorsprong*  
 op alle andere merken, heeft de  


**Monarch**  
 schrijfmachine  
 met optel- en affrekapparaat.  
 HOOFDAGENTEN  
**MEYENBROCK HASELAGER & CO.**  
 AMSTERDAM-ROTTERDAM  
 DEN HAAG 192

**THEO D. SMIT,**  
 Beëdigd Makelaar en Rijks-Taxateur. 136  
 Verkooplokaal, Bakenessergr. 13, Haarlem.  
 Bewaarplaats van Inboedels.  
 TELEFOON 812.



**J. M. van KEMPEN & ZONEN**  
Kon. Ned. Fabrik van Gouden en Zilveren Werken.  
VOORSCHOTEN.  
FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17;  
's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26;  
Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

**VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS.**  
**WIJNHANDEL**

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.  
Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw,  
Piet Heinplein, Tel.  $\begin{cases} 1587 \\ 1588 \end{cases}$   
Bijkantoor: DEN HELDER,  
Hoofdgracht 37, Tel. 83.

**Vereeniging OOST en WEST.**  
**Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.**

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.  
Teeken- en Schilderlessen.  
Lessen in moderne talen.  
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.  
Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.  
Schrijf-, Kopieer- en Vertaalwerk.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.  
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.  
Kinderjuffrouw in Indië.  
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.  
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15**.  
Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.  
Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren of van dienstbetrekking wenschen te veranderen moeten zich wenden tot: „**PERSINGGAHAN**”, Advies-Bureau en tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden van de Vereeniging „Oost en West”, Dir. F. DE MUNNIK, **van Boetzelaerlaan 2, Den Haag**, **Telef. Scheveningen 248**, waarook gelegenheid bestaat voor logies, tegen een billijke vergoeding.

**OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.**

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.  
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering.  
S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.  
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studietoekas, Rokin 84, Amsterdam).  
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.  
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assist.-Res., van Imhoffstr. 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.  
B. TH. BRONGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Indië. — Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.  
A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

\*\* Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.  
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.02; 50 ex. f 2.80,  
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.  
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;  
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

\*\* Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma

MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENZ;  
II. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.  
Prijs per exemplaar f 0.50 en f 0.03 frankieerkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).  
Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten
- No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de, verbeterde druk).  
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht)  
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
- No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht).  
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.  
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk).  
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.  
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.  
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk).  
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.  
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.  
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Nederl. Stoomvaart-Maatschappij „OCEAAN”  
Directie: Prins Hendrikkade 145, AMSTERDAM

**Holland-Nederlandsch-Indië**  
**Vice-Versa**

Agenten: MEYER & Co's SCHEEPVAART-MAATSCHAPPIJ  
AMSTERDAM—ROTTERDAM. 156

N.V. Algem. Nederlandsch en Indisch Touristenbureau  
's-Gravenhage „KOSMOS” Weltevreden-  
Kettingstraat 1 „KOSMOS” Rijswijk

Vraagt inlichtingen omtrent onze reizen naar de slagvelden en onze gezelschapsreizen van Genua en Marseille naar Holland. 118

**JAVA-CHINA-JAPAN LIJN**  
Amsterdam - Soerabaia - Hongkong - Kobe.  
Geregelde stoomvaartdiensten tusschen Nederlandsch Indië, China en Japan.

**JAVA-PACIFIC LIJN** 11  
(Onder Directie der Java-China-Japan Lijn).  
Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indië en San Francisco.

**Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND”**  
**AMSTERDAM.** 68

**PASSAGIERSDIENST**  
van Amsterdam via het Suezkanaal naar SABANG, BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA, SEMARANG en SOERABAIA.

**Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.**

Geregelde mail-, passagiers- en vrachtgoederendienst  
tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.  
Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te Amsterdam en te Batavia. 88

**VLEUGELS, PIANO'S**  
**KUNST SPELPIANO'S**  
**ORGELS**

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN  
Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN 8

**GOOSEN & SWAGERMAN**  
DEN HAAG  
BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

**C. P. A. NICOLAI**  
DUNKLERSTRAAT 33 - TELEF. H. 7057  
hoek Valeriusstraat. 177  
Specialiteit in Heeren-Modeartikelen  
Ruime keuze. Nieuwste Modellen.

**Wed. G. STREITWOLF**  
Noordeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413  
GUMMI SPONSEN  
SPONSEN ZAKKEN  
BADMUTSEN  
151

**Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,**  
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.  
2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag. 63  
Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium  
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.  
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.  
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.





# Maison de Bonneterie



Leverancier van H. M. de Koningin.

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

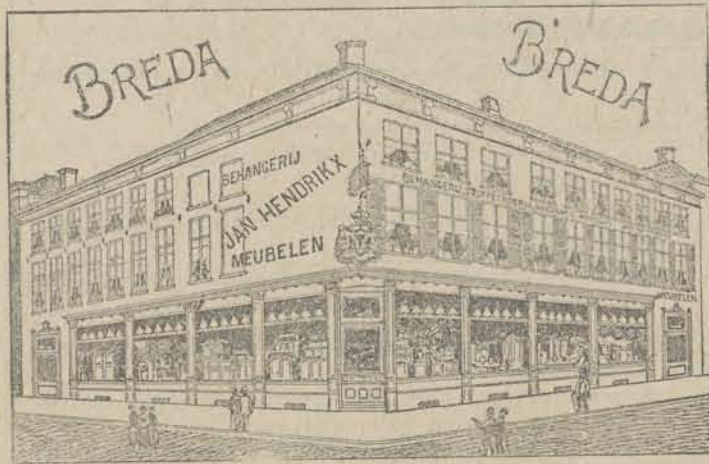
Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

**L. E. NIEUWENHUIZEN**  
LEIDEN - HOLLAND 126

Blikgroenten: Rood etiket (beste kwaliteit)  
Groen „ (tusschensoort)

HUISHOUDGROENTEN merk „Sleutels”

SPECIALITEIT IN GEZOUTEN GROENTEN



BOSCHSTRAAT 1.

2de Hands Meubelmagazijn  
**J. C. FERON,** 20  
VEENKADE 20 DEN HAAG

STEEDS IN- EN VERKOOP.  
Atelier voor herstellingen en veranderingen.  
Gevestigd sedert 1880.

**N.V. Autogarage „CITO”**  
Schenkweg 7 - 's-GRAVENHAGE, - Tel. H. 6290

Luxe Verhuur-Auto's

**HOEKER & ZN.**  
Uitsluitend adres Heeregracht 435-437

• Goud - Zilver •  
Paarlen - Brillanten

AMSTERDAM 74 Telefoon 309 Noord

**WISBRUN & LIFFMANN.**  
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.  
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.  
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

**TUINARCHITECTUUR**

N.V. Clingendaalsche Kwekerij 140  
CLINGENDAAL Den Haag  
Eigen Kwekerij

*John Kennis*  
Ladies' and Gentlemen's Tailor

Weteringschans 251 Amsterdam  
Magazijn geopend 9-6 uur. Telefoon N. 8321 90

Oudste en Soliedste Adres

Opgericht Ao 1781

**HAAGSCHE MANUFACTUURHANDEL**  
voorheen VAN HOUTEN & Co 165  
Groote Markt 4, DEN HAAG, Tel. 1974, Laan 2-4

Manufacturen  
Witte Goederen  
Karpotten  
Loopers  
Ledikanten  
Bedden  
Dekens  
Matrassen  
Vitrages  
Gordijnen

Groote sortering  
Slaapkamer - Ameublementen

**A. SCHRÖDER & Co.**  
Groenmarkt.

Voor den Zomer.

BLOUSES, SPORTMANTELS, KINDERJURKEN  
EFFEN en GEBORDUURDE VOILES  
ZEPHYRS  
COSTUUMSTOFFEN

Vraagt Stalen. Ruime Keuze.

**C. HOYNG**  
SPUISTRAAT 20-22 DEN HAAG  
AMSTERDAM - UTRECHT

Kristal - Porselein

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET  
POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ.,  
uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland”  
te Gouda. 109

MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen.  
Garantie voor gave overkomst.

F. A. C. F. VAN DER DOES  
LANGE HOUTSTRAAT 9  
DEN HAAG  
BREDA-MAASTRICHT  
Vraagt catalogus

HOPLEVERANCIERS.

**Wed. H. RAHDER & ZON**  
Wijnhandelaren

Filiaal:	Hoofdkantoor:	Filiaal:	Filiaal:
's-Gravenhage	Amsterdam	Arnhem	Gorinchem
Heemskerckstr. 1a	Binnenkant 25	N. Plein 15	O. Vischmarkt
Tel. H. 3493.	Intero. Tel. 389.	Tel. 280.	Tel. 61.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

**P. B. VAN MOORSEL & Co**

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.  
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag 5

Goedkoopst adres voor het geheel  
of ged. installeren van woningen.

**Holland-Canada Hypotheekbank**

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

**5 pCt. Pandbrieven tegen beurskoers.**  
Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

**Drukkerij ten Hagen** levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.